

Grey Scale #13

DANES-PICTA.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

Panc. 3.
1938.

Tylko do użytku
służbowego

REGULAMIN
BRONI PANCERNEJ
CZOŁGI ROZPOZNAWCZE — WALKA

WARSZAWA — 1938.

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

Panc. 3.

1938.

Tylko do użytku

służbowego

REGULAMIN
BRONI PANCERNEJ
CZOŁGI ROZPOZNAWCZE — WALKA

WARSZAWA — 1938.

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

Panc. 3.

1938.

Tylko do użytku

służbowego

✓

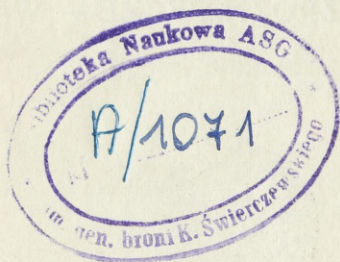
REGULAMIN BRONI PANCERNEJ CZOŁGI ROZPOZNAWCZE — WALKA

XXXIX.1.

XXII.5.1.

WARSZAWA — 1938

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

DOWÓDZTWO BRONI PANCERNYCH

Nr. Spr. 2800-59/Ćwic. Reg. 1937 r.

Warszawa, dnia 29 stycznia 1938 r.

Wprowadzam do użytku służbowego „Regulamin
broni pancernej. Czołgi rozpoznawcze. Walka
Panc. 3“
1938 z klauzulą: „Tylko do użytku służbowego”.

Jednocześnie unieważniam wydany przez D-cę
Broni Pancernych „Regulamin czołgów T. K. Wal-
ka“ — Projekt 1934 r. Nr 0957 18/Stdj. 34, który na-
leży zniszczyć, postępując w myśl rozkazu, ogłoszo-
nego w „Dodatku tajnym do Dziennika Rozk. M. S.
Wojsk. Nr 8/36 r.

I Wiceminister Spraw Wojskowych

(—) G Ł U C H O W S K I

Generał brygady.

SPIS RZECZY.

Rozdział I.

Str.

A. ZASADY OGÓLNE.

1. Ogólne zasady użycia 1
2. Charakterystyka sprzętu 3

B. ORGANIZACJA.

C. ŁĄCZNOŚĆ.

3. Zasady ogólne 4
4. Środki łączności 5
5. Sposoby utrzymania łączności 6

D. ROZKAZODAWSTWO.

6. Zasady ogólne 6
7. Rozkazy bojowe 6
8. Raport bojowy 7
9. Dziennik działań 8

Rozdział II.

A. CZOŁG POJEDYNCZY.

10. Zasady ogólne 9
11. Obowiązki załogi 9
12. Sposób poruszania się 10
13. Obserwacja pola walki 10
14. Prowadzenie walki ogniowej 10
15. Marsz 11
16. Czołg działający pojedynczo 11

VI

B. PÓŁPLUTON.

	Str.
17. Zasady ogólne	12
18. Obowiązki dowódcy półplutonu	13
19. Sposób poruszania się	13
20. Prowadzenie walki ogniowej	14
21. Półpluton jako patrol	14

C. PLUTON.

22. Skład plutonu	16
23. Obowiązki dowódcy plutonu	16
24. Środki dowodzenia	17
25. Szyki luźne	17

1. *Walka plutonu.* 17

26. Zasady ogólne	17
27. Zwalczanie nieprzyjaciela rozsypanego	17
28. Zwalczanie środków przeciwpancernych	18
29. Zwalczanie karabina maszynowego	18
30. Natarcie na kolumnę	19
31. Manewr plutonu w składzie kompanii	19
32. Szczegółowe rozpoznanie terenu	20

2. *Marsz podróżny.* 20

33. Zasady ogólne	20
34. Wysiłek marszowy	21
35. Szybkość marszu	21
36. Długość kolumny marszowej	22
37. Czas osiągnięcia pogotowia marszowego	22
38. Rozpoznanie drogi	22
39. Czynności wstępne	22
40. Wykonanie marszu	23
41. Karność marszowa	23
42. Odpoczynki	23
43. Obrona przeciwlotnicza	24
44. Zasady napraw sprzętu podczas marszu	24
45. Marsz nocny	25

3. *Postój podróżny* 25

46. Zasady ogólne	25
47. Kwaterowanie	26
48. Służba wartownicza na postoju	26
49. Rozkaz postoju	26

VII

	Str.
4. Marsz ubezpieczony	27
50. Zasady ogólne	27
51. Wykonanie marszu samodzielnie	27
52. Marsz w składzie kompanii	29
53. Marsz ubezpieczony w nocy	29
54. Obrona przeciwlotnicza	29
55. Obrona przeciwgazowa	29
56. Obrona przeciwpancerna	29
5. Postój ubezpieczony	30
57. Zasady ogólne	30
58. Postój na polu walki	31
59. Obrona przeciwlotnicza	31
60. Obrona przeciwgazowa	31
61. Obrona przeciwpancerna	31
6. Rozpoznanie	31
62. Zasady ogólne	31
63. Rozpoznanie samodzielne	32
64. Rozpoznanie w składzie oddziału rozpoznawczego broni głównych	32
65. Rozpoznanie w składzie oddziałów pancerno-motorowych	33
7. Ubezpieczenie w marszu	33
66. Zasady ogólne	33
67. Ubezpieczenie w marszu kolumn broni głównych	34
68. Ubezpieczenie w marszu oddziałów pancernych i pan- cerno-motorowych	34
8. Bój spotkaniowy	35
69. Zasady ogólne	35
70. Działanie w boju spotkaniowym w składzie broni głównych	35
71. Działanie w boju spotkaniowym w składzie kompanii	36
9. P o ś c i g	36
72. Zasady ogólne	36
73. Pościg bliski samodzielny	36
74. Pościg daleki	37
10. Opóźnianie	37
75. Zasady ogólne	37
76. Opóźnianie w składzie oddziałów innych broni	37

VIII

	Str.
77. Opóźnianie samodzielne	38
78. Opóźnianie w składzie kompanii	38
11. Wycofanie i odwrót	38
79. Wycofanie i odwrót	38
D. KOMPANIA.	
80. Skład kompanii	38
81. Obowiązki dowódcy kompanii	39
a) przed walką	39
b) w czasie walki	40
c) po walce	40
82. Środki dowodzenia	40
UŻYCIE I DZIAŁANIE KOMPANII CZOŁGÓW ROZPOZNAWCZYCH.	
83. Zasady ogólne	40
84. Szyki luźne	42
1. Marsz podróżny	42
85. Zasady ogólne	42
86. Wysiłki marszowe	42
87. Szybkość marszu	43
88. Długość kolumny marszowej	43
89. Czas osiągnięcia pogotowia marszowego	44
90. Rozpoznanie dróg	44
91. Rozkaz do marszu	44
92. Wykonanie marszu	45
93. Łączność w czasie marszu	45
94. Miejsce dowódcy kompanii	46
95. Naprawa sprzętu podczas marszu	46
96. Odpoczynki	47
97. Obrona przeciwnicza w marszu	47
98. Obrona przeciwgazowa	48
99. Marsz nocny	49
2. Postój podróżny	49
100. Zasady ogólne	49
101. Przygotowanie postoju	49
102. Rozmieszczenie sprzętu	49
103. Służba wartownicza	50
104. Zarządzenia alarmu	50
105. Rozkaz postoju	50

	Str.
3. <i>Marsz ubezpieczony</i>	51
106. Zasady ogólne	51
107. Marsz ubezpieczony samodzielny	51
108. Marsz w składzie kolumn broni głównych	52
109. Marsz ubezpieczony w składzie oddziałów pancerno-motorowych	53
110. Marsz ubezpieczony w nocy	53
4. <i>Postój ubezpieczony</i>	54
111. Zasady ogólne	54
112. Postój na polu walki	54
5. <i>Rozpoznanie</i>	54
113. Zasady ogólne	54
114. Promień działania w rozpoznaniu	55
A. <i>S a m o d z i e l n e r o z p o z n a n i e</i>	56
115. Zasady ogólne	56
116. Rozkaz rozpoznania	56
117. Czynności dowódcy kompanii czołgów	56
118. Zasady działania kompanii w rozpoznaniu ściśle określonego rejonu	57
119. Zasady działania kompanii w rozpoznaniu na kierunku	57
120. Sposób działania kompanii przed nawiązaniem styczności z nieprzyjacielem	58
121. Sposób działania kompanii po nawiązaniu styczności z nieprzyjacielem	59
B. <i>R o z p o z n a n i e w s k ł a d z i e b r o n i g ł ó w n y c h</i>	60
122. Zasady ogólne	60
123. Działanie kompanii w składzie oddziału rozpoznawczego broni głównych	60
124. Działanie kompanii w składzie związku pancerno-motorowego	63
6. <i>Bój spotkaniowy</i>	64
125. Zasady ogólne	64
126. Czynności dowódcy kompanii czołgów	65
127. Działanie kompanii w walce straży przedniej	67
128. Działanie kompanii w walce sił głównych	67
129. Sposób działania kompanii przy współdziałaniu z oddziałami nacierającymi	68
130. Działanie kompanii czołgów w składzie związku pancerno-motorowego lub oddziałów pancernych	70

	7. Pościg	Str 71
131.	Zasady ogólne	71
132.	Pościg bliski	71
133.	Wykonanie pościgu bliskiego	72
134.	Pościg daleki	72
135.	Pościg czołowy	72
136.	Pościg równoległy	72
	8. Działania opóźniające	74
137.	Zasady ogólne	74
138.	Opóźnianie w składzie oddziałów opóźniających (bro- ni głównych)	74
139.	Samodzielne opóźnianie	77
	9. Działania obronne	77
140.	Udział w obronie stałej	77
141.	Obrona ruchowa	78
142.	Działanie w składzie odwodu dowódcy obrony	78
143.	Rozpoznanie	79
144.	Opóźnianie	79
	10. Wycofanie i odwrót	80
145.	Zasady ogólne	80
146.	Metody działania	80
	11. Walka w szczególnych warunkach	80
147.	Walki nocne i podczas mgły	80
148.	Walki leśne	81
149.	Walka o przeprawy i ciasniny	82
150.	Walka o miejscowości i bój uliczny	82

R o z d z i a ł   I I I .

ZAOPATRYWANIE, NAPRAWY I EWAKUACJA.

151.	Zasady ogólne	83
152.	Organa techniczno-gospodarcze kompanii czołgów roz- poznawczych	84
153.	Zaopatrywanie w żywność	84
154.	Zaopatrywanie w materiały pędne	85
155.	Zaopatrywanie w amunicję	85
156.	Zaopatrywanie w materiał specjalny: pancerny, saperski i łączności	86

	Str.
157. Naprawa i ewakuacja sprzętu pancernego, samochodowego, oraz uzbrojenia	87
158. Ewakuacja sprzętu własnego	89
159. Ewakuacja sprzętu pancernego i zdobycznego	91
160. Niszczenie sprzętu pancernego i samochodowego	91
161. Ewakuacja jeńców	92
162. Podział i ugrupowanie taborów	92
163. Ewakuacja rannych i opieka lekarska	93
164. Zaopatrzenie, naprawy i ewakuacja szwadronu czołgów rozpoznawczych	94

ZAOPATRYWANIE, NAPRAWA I EWAKUACJA W RÓŻNYCH WARUNKACH BOJOWYCH.

165. Postój podróży i odpoczynek	95
166. Postój ubezpieczony	96
167. Postój na polu walki	96
168. Marsz podróży	97
169. Marsz ubezpieczony	97
170. Rozpoznanie	98
171. Pościg	99
172. Walki opóźniające	99
173. Zaopatrzenie i naprawy w szczególnych warunkach	101

ROZDZIAŁ I.

A. ZASADY OGÓLNE.

Czołgi rozpoznawcze T. K. - 3 i T. K. S. przeznaczone są do działań ruchowych. Cechują je: małe wymiary, stosunkowo duża szybkość i zwrotność, dość słabe opancerzenie i uzbrojenie, małe możliwości przekraczania przeszkód i trudna obserwacja.

1.
Ogólne zasady
użycia.

Te właściwości techniczno-bojowe czołgów T. K. - 3 i T. K. S. nadają im charakter sprzętu przeznaczonego do rozpoznania i ubezpieczenia, wobec czego nie można ich uważać za czynnik walki i rozstrzygającego uderzenia.

Czołgi T. K. - 3 i T. K. S. mogą służyć do:

- rozpoznania samodzielnego lub w składzie oddziałów rozpoznawczych (podjazdów);
- współdziałania w natarciu w boju spotkaniowym w łączności z piechotą lub kawalerią w wyjątkowo dogodnych warunkach bojowych i terenowych;
- opóźniania samodzielnego i w składzie broni głównych;
- pościgu w składzie oddziałów pościgowych lub jednostek pancerno-silnikowych;
- przeciwnatarć lub przeciwuderzeń w składzie odwodów obrony w wyjątkowo dogodnych warunkach terenowych, gdy pozycja własna nie jest rozbudowana.

Prócz tego można czołgi rozpoznawcze przydzielać do jednostek pancerno - silnikowych i pancernych, jako czynnik rozpoznania i ubezpieczenia.

Do natarć na pozycję umocnioną i zorganizowaną czołgów T. K. - 3 i T. K. S. nie należy używać.

Podstawowym warunkiem powodzenia użycia czołgów rozpoznawczych jest zaskoczenie i odpowiedni teren.

Dowódca, dysponujący czołgami, przed powzięciem decyzji uwzględni fachowy pogląd dowódcy czołgów co do możliwości technicznych jednostki czołgów.

Dowódca czołgów jest obowiązany na podstawie ogólnego zadania jednostki, z którą czołgi mają współdziałać, przygotować zawczasu wniosek najwłaściwszego użycia czołgów w danym położeniu i terenie; wniosek ten przedstawia na żądanie dowódcy dysponującemu czołgami.

Ścisła współpraca dowódców jednostek broni głównych z dowódcami czołgów daje rękojmię najwłaściwszego użycia czołgów. Współpraca ta powinna być zapewniona przez styczność osobistą.

Nie należy używać czołgów w terenie niemożliwym do przebycia lub w znacznym stopniu utrudniającym posuwanie się czołgów, gdyż staną się one łatwym celem dla broni przeciwpancernej lub spóznia się w działaniu, nie przynosząc rzeczywistych korzyści.

Czołgi rozpoznawcze typu T. K.-3 lub T. K. S. nie są zdolne przekraczać umocnień w przygotowanej pozycji obronnej.

Do współdziałania w natarciu, do przeciwdziałań oraz do pościgu należy używać kompanii czołgów rozpoznawczych w całości.

Do innych zadań podział kompanii może się okazać koniecznym i celowym. Najmniejszą jednostką organizacyjną i taktyczną jest pluton czołgów rozpoznawczych.

Wobec dużej szybkości czołgów T. K. oraz trudności utrzymania łączności z jednostką czołgów, zmiana zadania jednostki czołgów w czasie walki nie zawsze będzie możliwa, dlatego też należy przed wyruszeniem czołgów określić sposób, czas i miejsce nawiązywania łączności z dowódcą dysponującym po wykonaniu poszczególnych faz zadania.

Po wykonaniu zadania dowódca dysponujący czołgami powinien zapewnić załodze czołgów czas i warunki na doprowadzenie sprzętu do gotowości bojowej oraz na odpoczynek.

Opancerzenie czołgów T. K.-3 i T. K. S. zabezpiecza załogę przed pociskami broni ręcznej i maszynowej kalibru do 8 mm oraz przed odłamkami pocisków artylerii. Uzbrojenie czołgów umożliwia im zwalczanie celów odkrytych oraz lżej opancerzonego sprzętu pancernego przeciwnika.

Czołgi rozpoznawcze poruszają się w terenie z szybkością 12 — 15 km. Największa szybkość pojedynczego czołga na drodze bitej wynosi około 40 km/godz.

Zdolności przekraczania przeszkód terenowych:

- rowy strzeleckie szerokości około 80 cm;
- wody o twardym podłożu do 50 cm;
- zaskie z drutów kolczastych — 4-rzędowy płot;
- wzniesienia do 35°.

Śnieg około 30 cm i roztopy wiosenne utrudniają lub uniemożliwiają posuwanie się czołgów roz-

2.
Charakterystyka sprzętu.

poznawczych w terenie. Z drugiej strony silny mróz czyni łatwo przekraczalnymi tereny niedostępne dla czołgów rozpoznawczych w innych warunkach, jak np. podmokłe łąki, jeziora itp.

Promień działania bez uzupełnienia zbiorników wynosi do 120 km na szosie, 60 — 80 km w terenie.

Załoga 2 ludzi:

- dowódca, który jednocześnie jest strzelcem;
- kierowca.

Obserwacja: czołg T. K. S. — peryskop i szczerbiny; czołg T. K.-3 tylko przez uchylenie okienka i lunetę celowniczą.

B. ORGANIZACJA.

Organizacja plutonu jest podana w rozdziale C § 22.

Organizacja kompanii w rozdziale D § 80.

C. ŁĄCZNOŚĆ.

3. W oddziałach pancernych rozróżniamy łączność:
Zasady ogólne. ność:

- wewnętrzną,
- zewnątrzną.

Łączność wewnętrzna polega na utrzymaniu łączności między czołgami w plutonie oraz między plutonami w kompanii.

Łączność zewnętrzna dzieli się na łączność z dowódcą jednostki, do której czołgi są przydzielone, i łączność z oddziałami wspieranymi.

Za zorganizowanie i zapewnienie łączności zewnętrznej odpowiada dowódca dysponujący czoł-

gami, za nawiązanie i utrzymywanie łączności — dowódca czołgów.

Głównym środkiem łączności zewnętrznej z dowódcą dysponującym jest radiostacja, a poza zasięgiem skutecznego ognia piechoty — również motocykl.

4.
Środki
łączności.

Łączność wewnętrzną w plutonach bojowych utrzymuje się przy pomocy sygnalizacji wzrokowej (chorągiewki (tarcze) sygnalizacyjne i sygnały świetlne).

Łączność z plutonem technicznym — przy pomocy gońców motocyklowych i radiostacji.

Dowódca czołgów może również otrzymywać rozkazy dowódcy dysponującego przy pomocy samolotów, głównie przy rozpoznaniu i opóźnianiu.

W warunkach sprzyjających dowódcy czołgów mogą wykorzystywać sieć łączności broni głównych. Obowiązkiem oddziałów broni głównych jest umożliwienie i ułatwienie przekazywania meldunków od oddziałów czołgów do dowódców przełożonych.

W zasięgu skutecznego ognia broni ręcznej i maszynowej mogą służyć do nawiązania lub utrzymania łączności pojedyncze czołgi, jednak tylko na niewielkie odległości i jedynie do najbliższych oddziałów broni głównych, które obowiązane są przekazać wiadomości dalej własnymi środkami.

Gońcy z załóg czołgów do łączności wewnętrznej i zewnętrznej mogą być użyci tylko wyjątkowo i po wyczerpaniu innych środków łączności.

W łączności zewnętrznej z oddziałami współdziałającymi do głównych środków łączności należą rakiety i dymy kolorowe.

5.
Sposoby
utrzymania
łączności.

Utrzymanie łączności z oddziałami wspieranymi lub wspierającymi jest bardzo trudne, przeto styczność osobista dowódców przed działaniem i szczegółowe omówienie współpracy jest rzeczą konieczną.

Po otrzymaniu zadania dowódca czołgów obowiązany jest przedstawić wnioski dotyczące organizacji łączności, a po wydaniu wytycznych przez dowódcę dysponującego nawiązać styczność z dowódcami oddziałów wspieranych (współdziałających).

W czasie walki łączność utrzymuje się przy pomocy wzajemnej obserwacji i umówionych sygnałów.

Po walce dowódca czołgów powinien dążyć do nawiązania łączności zewnętrznej i wewnętrznej wszelkimi środkami, jakimi dysponuje.

W wypadku przydzielenia jednostki czołgów rozpoznawczych dowódcom niższego szczebla, dowódca dysponujący zapewnia im odpowiednie środki utrzymania łączności.

Dowódca jednostki czołgów rozpoznawczych obowiązany jest wysłać podoficera łącznikowego (gońca) na motocyklu do dowódcy dysponującego.

D. R O Z K A Z O D A W S T W O.

6.
Zasady ogólne.

Zasadniczą formą rozkazodawstwa wewnątrz kompanii czołgów rozpoznawczych są rozkazy bojowe ustne.

7.
Rozkazy
bojowe.

Rozkaz bojowy dowódcy kompanii powinien zawierać:

- zadanie całości i ogólne położenie;
- zadanie kompanii i w ramach kompanii — zadania plutonów;

- pomoc innych broni, a zwłaszcza artylerii, lotnictwa i saperów (pionierów);
- miejsce zbiórki po walce dla kompanii lub poszczególnych plutonów;
- miejsce posuwania się i oś ruchu dowódcy kompanii;
- łączność oraz znaki umówione wewnętrzne i z oddziałami wspieranymi;
- oś zaopatrywania i naprawy oraz organizację napraw i zaopatrywania technicznego w walce.

Inne zarządzenia materiałowe:

- zarządzenia dotyczące usuwania uszkodzonego sprzętu;
- zarządzenia sanitarne.

W razie konieczności, w sprzyjających warunkach rozkaz ustny może być potwierdzony pisemnie.

Dowódca plutonu obowiązany jest po zakończeniu działania zdać raport ustny dowódcy kompanii z przebiegu walki, stanu sprzętu i strat w ludziach i sprzęcie. Dowódca kompanii w jak najkrótszym czasie po zakończeniu działania przedstawia dowódcy przełożonemu raport bojowy z wyników działania.

8.

Raport bojowy.

Raport powinien zawierać:

- a) otrzymane rozkazy i własne zarządzenia;
- b) przebieg walki w ogólnych zarysach;
- c) własne straty w ludziach i sprzęcie;
- d) straty nieprzyjaciela, zdobycze, ilość wziętych jeńców;

- e) jakie rodzaje wojska przeciwnika brały udział w walce;
- f) spostrzeżenia co do broni pancernej i obrony przeciwpancernej nieprzyjaciela;
- g) stan fizyczny i moralny oddziału;
- h) stan sprzętu i amunicji;
- i) wykaz żołnierzy i jednostek, które się różniły.

Straty w ludziach podaje się imiennie, a straty w sprzęcie według numerów ewidencyjnych.

Do raportów bojowych dołączyć należy szkice z terenu działań.

9.
Dziennik
działań.

Dowódca kompanii obowiązany jest osobiście prowadzić dziennik działań, a wyjątkowo przez wyznaczonego oficera, który swym podpisem stwierdza treść wpisaną do dziennika.

W dzienniku należy codziennie zapisać:

- a) miejsce postoju oddziału;
- b) marsze, zadania i działania wojenne;
- c) stan liczebny i zmiany w stanie oddziału;
- d) spostrzeżenia i wiadomości o nieprzyjacielu;
- e) stan fizyczny, moralny i materialny oddziału;
- f) stan liczebny i techniczny sprzętu bojowego i taborowego;
- g) stan materiałów technicznych i pędnych;
- h) warunki atmosferyczne i stan dróg.

Jeśli jest to potrzebne do ujęcia całokształtu pracy oddziału, należy podawać w dzienniku krótką charakterystykę terenu, zachowanie się ludności wobec wojska, załączając prócz tego otrzymane rozkazy i własne zarządzenia, posługując się przy tym szkicami.

ROZDZIAŁ II.

A. CZOŁG POJEDYŃCZY.

Czołg pojedynczy działa w ramach plutonu (półplutonu) na rozkaz dowódcy, współdziałając z nimi i ruchem z pozostałymi czołgami. Dowódca czołga może wykazać inicjatywę przy zwalczaniu celów zaobserwowanych przez siebie i leżących w pobliżu osi marszu czołga, jednak działanie to musi zmierzać do wypełnienia zadania wspólnego dla całego plutonu.

10.

Zasady ogólne.

Dowódca czołga (strzelec) spełnia rozkazy dowódcy plutonu (półplutonu), przejawiając inicjatywę w granicach otrzymanych rozkazów. Odpowiada za utrzymanie w gotowości bojowej swego czołga. W szczególności czuwa nad należytym utrzymaniem broni i uzupełnia amunicję.

11.

Obowiązki
załogi.

W działaniu stale obserwuje pole walki, prowadzi ogień i podaje kierowcy kierunek ruchu, stosując się do sygnałów dowódcy plutonu (półplutonu).

W marszu czuwa nad utrzymaniem nakazanej odległości i równomiernego tempa marszu, stosując się do sygnałów podawanych przez dowódcę i przełącza je następnym czołgom.

Kierowca odpowiada za należyte utrzymanie czołga i za jego gotowość marszową; spełnia rozkazy dowódcy czołga, prowadzi czołg w nakazanym kierunku, z nakazaną szybkością i obserwuje teren. Jeśli z powodu trudności terenowych musiał zejść z nakazanego kierunku, po wyminięciu przeszkody wraca natychmiast na ten kierunek.

Cała załoga w razie uszkodzenia stara się czołg doprowadzić jak najszybciej do stanu użyteczności.

12.
Sposób
poruszania się.

Czołg porusza się w terenie wykorzystując wszelkie jego nierówności i zasłony, aby zmniejszyć swą widoczność, a tym samym skutki środków obrony przeciwpancernej przeciwnika, tak jednak, żeby zachować łączność z czołgami sąsiednimi i być w możności każdej chwili współdziałać ogniem i ruchem w ramach zadania plutonu (półplutonu).

Jeśli warunki terenowe zmuszą go do chwilowego utracenia łączności z pozostałymi czołgami plutonu lub do opuszczenia nakazanego miejsca w przybranym szyku, stara się jak najprędzej łączyć tę przywrócić, lub zająć nakazane miejsce.

13.
Obserwacja
pola walki.

Obserwacja pola walki polega na obserwacji terenu, czołga dowódcy, czołgów sąsiednich i oddziałów współdziałających oraz przeciwnika. Obserwacja ta powinna być ciągła.

14.
Prowadzenie
walki
ogniowej.

Czołgi dążą przy wykorzystaniu największej szybkości, na jaką pozwala teren, do dopadnięcia jak najszybciej do ugrupowania przeciwnika, żeby zwalczać go z najbliższej odległości ogniem, a w sprzyjających warunkach terenowych również najeżdżając bezpośrednio na siły żywe lub środki ogniowe przeciwnika.

Ogień z czołgów w ruchu jest na ogół mało celny, jednak wgląd na ogniowe środki przeciwpancerne nieprzyjaciela nakazuje często strzelanie z czołgów w ruchu.

Skuteczny ogień z czołgów T. K. lub T. K. S. można wykonać dopiero poniżej 400 m, jednak dla obezwładnienia środków ogniowych przeciw-

nika lub zwalczania dużych celów czołgi mogą zaczynać ogień z odległości około 600 m.

Ogień z zasadzki należy stosować na odległości jak najmniejsze.

W czasie walki czołg zwalcza wszystkie cele nakazane przez dowódcę plutonu, prócz tego wszystkie cele pojawiające się na kierunku jego działania lub bezpośrednio mu zagrażające. Po dopadnięciu do przeciwnika walczy przeważnie z własnej inicjatywy, zawsze jednak musi się stosować do ruchu całego plutonu i rozkazów dowódcy.

Dowódca stoi w czołgu i obserwuje oś marszu wprzód i w tył.

15.
Marsz.

W razie mijania lub wyprzedzania kolumny przez inne wozy daje kierowcy znak zjechania na prawą stronę drogi, a mijającemu znak, że droga wolna.

Wyprzedzanie kolumny przez poszczególne czołgi w razie dopędzania jest zasadniczo niedopuszczalne.

Czołg może działać pojedynczo w wyjątkowych wypadkach:

16.
Czołg
działający
pojedynczo.

- Jako patrol, wyznaczony przez dowódcę plutonu; jako czołg łącznikowy (przewożący meldunek).
- Czołg pojedynczy, działający jako patrol, może być wysłany tylko na niewielką odległość, zwykle dla uzyskania wglądu w następny wycinek terenowy; posuwa się skokami od zasłony terenowej do zasłony, gotów do rozpoczęcia ognia, przy czym łączność wzrokowa z dowódcą plutonu powinna być zapewniona.

- Czołg użyty do przewiezienia meldunku posuwa się najkrótszą i najdogodniejszą drogą do nakazanego rejonu. Odcinki niebezpieczne i większe opory wymija, a drobne, przeskadzające mu w wykonaniu zadania zwalcza.
- Dowódca czołga powinien pamiętać, że obowiązkiem jego nie jest walka z przeciwnikiem, lecz jak najszybsze dostarczenie powierzonego meldunku.
- W wypadku uszkodzenia czołga w czasie walki strzelec prowadzi walkę ogniową, a kierowca stara się usunąć powstałe uszkodzenie.

O konieczności zniszczenia czołga rozstrzyga zasadniczo dopiero dowódca plutonu.

W razie niemożności naprawy czołga lub wyholowania go z pola walki, gdy położenie bojowe daje pewność, że uszkodzony czołg wpadnie w ręce nieprzyjaciela, załoga, znalazłszy się w odosobnieniu, niszczy czołg, zabierając broń i część amunicji dla obrony własnej.

Czołg niszczy się najprędzej przez zapalenie zbiornika materiałów pędnych lub wysadzenia przy pomocy materiału wybuchowego (granatów ręcznych).

B. PÓŁPLUTON.

17. Półpluton działa w ramach plutonu, współdziała z drugim półplutonom.

Działanie jego następuje na rozkaz dowódcy plutonu lub wypływa z własnej inicjatywy, lecz w tym wypadku działanie to musi zmierzać do wy-

pełnienia całokształtu zadań wspólnych dla całego plutonu.

Dowódca półplutonu przekazuje w walce swemu półplutonowi rozkazy dowódcy plutonu. W wypadku unieruchomienia czołga dowódcy plutonu, dowódca 1. półplutonu obejmuje dowództwo nad całym plutonem, jeśli dowódca plutonu nie może się przesłać do innego czołga.

Prowadzi stałą obserwację pola walki w pasie działania swego półplutonu.

Przed walką wyznacza, o ile możliwości, w terenie kierunek poruszania się swoich czołgów.

W wypadku działania samodzielnego dąży do najlepszego wykonania postawionego mu zadania.

Jest odpowiedzialny za gotowość bojową swoich czołgów.

Półpluton, poruszając się w terenie, wykorzystuje jego nierówności i zasłony, by zmniejszyć widoczność czołgów, a tym samym skutki środków ogniowych obrony przeciwpancernej przeciwnika, tak jednak, żeby zachować łączność wzrokową z dowódcą plutonu i być w możliwości w każdej chwili współdziałać ogniem w ramach zadania plutonu.

Jeśli z powodu warunków terenowych utraci chwilowo łączność z dowódcą plutonu lub opuści nakazane miejsce w przybranym szyku, stara się jak najprędziej tę łączność przywrócić lub zająć nakazane miejsce.

Stała obserwacja pasa swego działania, czołga dowódcy oraz sąsiedniego półplutonu prowadzi do zgrania pracy bojowej czołgów w ramach półplutonu oraz umożliwia należyte wykonanie wspólnych zadań plutonu.

18.

Obowiązki
dowódcy
półplutonu.

19.

Sposób
poruszania się.

20.
Prowadzenie
walki
ogniowej.

Prowadzenie walki ogniowej w półplutonie polega na:

- zwalczaniu celów nakazanych przez dowódcę plutonu;
- zwalczaniu wszystkich celów pojawiających się na kierunku działania półplutonu;
- stosowaniu manewru nakazanego przez dowódcę plutonu przy jednoczesnym prowadzeniu ognia.

Zwalczanie środków ogniowych nieprzyjaciela odbywa się w ten sposób, że czołgi ześrodkowują ogień na celu, przyjmując kierunek ruchu wprost na wykryte źródła ogniowe lub dążą do wzięcia go pod ogień ze skrzydeł (broń przeciwpancerna).

Niejednokrotnie dowódca półplutonu zmuszony będzie do chwilowego zatrzymania półplutonu, wykorzystując, o ile możliwości, zasłonę terenową, aby zasypać cełnym ogniem z miejsca nieprzyjacielskie działo (armatkę) i w ten sposób umożliwić ruch 2. półplutonu.

Chwilowe zatrzymanie się do strzelania w terenie otwartym jest możliwe zasadniczo tylko do odległości około 600 m od nieprzyjaciela.

Przy zaskoczeniu ogniem przeciwpancernym z odległości niewielkiej najkorzystniejsze jest pełne wykorzystanie szybkości uderzenia i rozpoczęcie ognia w ruchu.

21.
Półpluton
jako patrol.

Półpluton może działać jako patrol czołowy, boczny lub tylny.

Łączność wzrokowa z dowódcą plutonu powinna być zawsze zachowana. Odległość, na jaką wysła się patrol zależy przede wszystkim od terenu; w terenie otwartym odległość ta zwiększa się i może wynieść około 2 km, w terenie pokrytym i falistym odległość wynosi średnio około 500 m.

Obydwa czołgi współdziałają ze sobą w obserwacji i ubezpieczają się wzajemnie ogniem.

Półpluton posuwa się od widnokregu do widnokregu lub od zasłony do zasłony, obserwując teren i utrzymując łączność z dowódcą plutonu.

Jeśli zadanie wymaga zbadania miejscowości, patrol podjeżdża do skraju miejscowości w szyku rowiniętym o zwiększonych odstępach (100 — 150) obserwując bacznie skraj miejscowości, następnie czołgi przebywają miejscowość jeden za drugim w odległości 50 — 100 m, przy czym czołg dowódcy półplutonu jedzie jako pierwszy. Miejscowość patrol stara się przejechać możliwie szybko.

Przy wkraczaniu do miejscowości patrol czołowy powinien być osłonięty ogniem reszty plutonu z ostatniej zasłony terenowej. Patrol boczny zwykle działa we względnym odosobnieniu.

Płytkie lasy, zadrzewienia i mosty patrol przebywa w ten sam sposób. Przechodzenia przez większe kompleksy leśne należy unikać; w razie konieczności przejścia przez las patrol czołowy posuwa się przed plutonem w odległościach zmniejszonych.

Przy przechodzeniu przez lasy i miejscowości dowódca czołga siedzi w czołgu; klapy górne powinny być zamknięte.

Łączność z dowódcą plutonu dowódca patrolu utrzymuje za pomocą znaków regulaminowych oraz znaków umówionych słuchowych i wzrokowych.

Patrol czołowy i boczny przy spotkaniu większych oddziałów nieprzyjaciela zasadniczo nie uderza na przeciwnika, a ogień stosuje jedynie dla własnej obrony lub dla uprzedzenia dowódcy plutonu o obecności nieprzyjaciela, jeśli ten pojawi się nagle w bliskiej odległości.

Zachowanie się patrolu w razie spotkania nieprzyjaciela powinno być omówione przed wyruszeniem; zasadniczo albo dowódca plutonu podsuwa się do patrolu z resztą czołgów, jeśli patrol jest w korzystnym położeniu, albo też patrol po zaalarmowaniu dowódcy plutonu stara się skryć za zasłoną terenową i dołączyć do plutonu, żeby działać na rozkaz dowódcy.

Słabe patrole nieprzyjacielskie, pojawiające się znieenacka w małych odległościach, patrol czołowy niszczy lub spędza ogniem.

W wypadku pojawienia się broni pancernej przeciwnika patrol alarmuje pluton i stara się w możliwie niewidoczny sposób dołączyć do reszty plutonu.

C. P L U T O N.

22. Pluton jest podstawową jednostką bojową czołgów rozpoznawczych. Składa się z: dwóch półplutonów po 2 czołgi, czołga i motocykla dowódcy, czołga patrolu reperacyjnego z przyczepką oraz jednego motocykla z przyczepką.

23. Jeden z dowódców półplutonu jest zastępcą dowódcy plutonu.

Obowiązki
dowódcy
pluton.

Dowódca plutonu dowodzi osobiście plutonem w walce; jest on całkowicie odpowiedzialny za stałą gotowość bojową plutonu. Stałe czuwa nad szkoleniem bojowym i technicznym plutonu. Odpowiada za wyposażenie i stan sprzętu. W każdym działaniu powinien zapewnić sobie obserwację, łączność z dowódcą kompanii lub oddziałem, do którego jest przydzielony, oraz ubezpieczenie przed zaskoczeniem. Powierzone mu zadanie

musi sam dokładnie zrozumieć, a następnie wyjaśnić załodze i podać sposób wykonania.

Dowódca plutonu dowodzi przy pomocy:

— rozkazów ustnych wydanych załogom przed walką,

— znaków umówionych (chorągiewek).

Dysponuje następującymi środkami łączności:

— goniec motocyklista (goniec w czołgu),

— goniec pieszy z załogi czołga,

— rakiety, dymy.

Szykiem zbliżania w ogniu nieobserwowanym artylerii jest szyk czołowy lub kolumna półplutonowa, w ogniu obserwowanym — „rozwinęty“.

Szykiem walki w terenie jest „rozwinęty“.

1. Walka plutonu.

Pluton walczy ruchem i ogniem, wykonując gwałtowne uderzenie z wykorzystaniem zaskoczenia.

Należy dążyć do największego wykorzystania szybkości, stosując przytem ogień w ruchu.

Na cele skupione lub szczególnie groźne dla czołgów należy ześrodkować ogień całego plutonu.

Po dopadnięciu sił żywych nieprzyjaciela pluton niszczy przede wszystkim broń maszynową przeciwnika.

Przy samodzielnych działaniach dopuszczalny jest manewr półplutonami wewnątrz plutonu z wykorzystaniem terenu.

24.

Środki dowodzenia.

25.

Szyki luźne.

26.

Zasady ogólne.

27.

Zwalczanie nieprzyjaciela rozsyanego.

Rozproszenie plutonu w terenie nie powinno być zbyt wielkie, wobec czego odstępy między półplutonami nie powinny przekraczać 300 — 400 m.

W terenie dogodnym, gdzie czołgi można łatwo zamaskować i ukryć, możliwe jest stosowanie ognia z miejsca przez jeden półpluton, jako wsparcia ogniowego drugiego półplutonu.

W żadnym wypadku nie wolno stosować tego sposobu działania w terenie otwartym i w ciągu dłuższego czasu.

Zatrzymania dla dania ognia powinny być krótkie.

28.

Zwalczanie
środków prze-
ciwpancernych.

Przy zwalczaniu środków ogniowych obrony przeciwpancernej rozstrzygające znaczenie ma teren i odległość od źródła ognia przeciwpancernego.

W wypadku gdy działko zostanie zauważone z odległości umożliwiającej manewr, dowódca plutonu podaje sygnał znakiem umówionym i stosuje jeden ze sposobów podanych wyżej, zależnie od warunków terenowych.

Jeśli teren pozwoli na obejście przeciwpancernego sprzętu ogniowego w sposób niewidoczny i na natarcie z bliskiej odległości od tyłu, wtedy obejście całym plutonem będzie najskuteczniejsze.

W wypadku zaskoczenia plutonu ogniem sprzętu przeciwpancernego na bliskiej odległości (200 — 300 m) pluton uderza czołowo z największą szybkością, na jaką pozwoli teren, strzelając w ruchu.

29.

Zwalczanie
karabina
maszynowego.

Ciężkie karabiny maszynowe nieprzyjaciela czołgi zwalczają ogniem ciężkich karabinów maszynowych z bliskiej odległości i miazdzą gąsienicami; w sprzyjających warunkach pluton stosuje manewr jak przy zwalczaniu armatek (dział).

Natarcie na kolumnę jest możliwe od czoła, z boku, a często i od tyłu. Wybór kierunku uderzenia przy plutonie samodzielnym zależy od terenu i położenia. W ramach kompanii kierunek będzie wyznaczony. W działaniach samodzielnych najkorzystniejsze jest uderzenie z boku; zawsze korzystny będzie dla czołgów rozpoznawczych napad ogniowy z bliskiej odległości, a następnie uderzenie w kierunku największego zgrupowania sił żywych.

Przed uderzeniem, jeśli warunki pozwolą, dowódca plutonu powinien podać kierunek uderzenia i miejsca zbiórki bojowej, w przeciwnym razie dowodzi plutonem znakami.

Pluton, działający w składzie kompanii, współpracuje z innymi plutonami, utrzymując nakazany kierunek.

Przy ugrupowaniu kompanii w głąb pluton może działać w składzie pierwszej lub drugiej linii.

W składzie pierwszej linii pluton zwalcza napotkaną na wyznaczonym kierunku broń przeciwpancerną i karabiny maszynowe, stosując manewr półplutonami; zejście z kierunku natarcia może nastąpić tylko w wypadku napotkania ogniowych środków przeciwpancernych bezpośrednio zagrażających plutonowi lub kompanii, lub też nieprzekraczalnych przeszkód terenowych.

Pluton kierunkowy może zmienić kierunek tylko na rozkaz dowódcy kompanii.

Pluton drugiej linii jest odwodem uderzeniowym i działa na znak dowódcy kompanii lub na podstawie z góry podanych rozkazów.

30.

Natarcie
na kolumnę.

31.

Manewr
plutonu w składzie
kompanii.

32.
Szczegółowe
rozpoznanie
terenu.

Rozpoznanie terenu przed każdym działaniem czołgów rozpoznawczych ma duże znaczenie dla pomyślnego przeprowadzenia działania ze względu na niewielkie możliwości pokonywania przez czołgi rozpoznawcze typu T. K. przeszkód terenowych, jak rowy, rzeczki, szkarpy itp.

Dlatego to dowódca plutonu powinien zbierać wiadomości o terenie przyszłego działania.

Źródłami wiadomości są:

- rozpoznanie i obserwacja osobista,
- rozpoznanie przez patrol wysłany z plutonu,
- wiadomości uzyskane od broni głównych, (patrol piechoty, kawalerii, zwiady artyleryjskie),
- studium mapy,
- wiadomości od ludności cywilnej.

Uzyskując wiadomości od patroli broni głównych lub ludności cywilnej, trzeba brać pod uwagę ich możliwą niedokładność z powodu nieznamości sprzętu.

2. Marsz podróżny.

33. Marsz podróżny plutonu czołgów stosuje się
Zasady ogólne. wówczas, gdy istnieje zagrożenie ze strony nieprzyjaciela jedynie z powietrza.

Należy go tak wykonać, żeby powodował jak najmniejsze zużycie sprzętu i zapewniał normalną pracę maszyn, a przez karność marszową dawał rękojmię doprowadzenia do celu zwartych plutonów i kompanii.

Należy unikać długich przemarszów na gasienicach, korzystając z przewozów kolejowych i samochodowych.

Stosując przewóz kolejowy czołgi można łatwo załadować i wyładować nawet poza stacjami kolejowymi.

Wysiłek marszowy plutonu czołgów rozpoznawczych zależy od:

- stanu dróg,
- właściwości dróg,
- pory dnia i warunków atmosferycznych.

Zwykły wysiłek dzienny plutonu nie powinien przekraczać 8 godzin pracy silnika, co odpowiada mniej więcej 100 — 150 km ruchu w terenie i po drogach.

Forsowny wysiłek plutonu wynosi 10 godzin marszu na dobę.

W nocy i w zimie wydajność marszowa spada o około $\frac{1}{3}$ norm dziennych.

Po trzech dniach marszu zwykłego lub dwóch dniach marszu forsownego należy dać plutonowi 1 dzień wolny dla gruntownego przejrzenia, odczyszczenia, uzupełnienia smarów i naprawy sprzętu.

Szybkość marszu w km/godz.

34.

Wysiłek
marszowy.

35.

Szybkość
marszu.

Oddział	Dzień		Noc ze światłem		Uwagi
	Drogi bite	Drogi polne i teren.	Drogi bite	Drogi polne i teren.	
Pluton czołgów rozpoznawczych T. K.	20 km/g.	12 — 15 km/g.	12 — 15 km/g.	8 — 12 km/g.	

Szybkość marszowa czołgów w nocy bez światła zależy od stopnia ciemności; może ona spaść do połowy szybkości ze światłem.

36.
Długość
kolumny
marszowej.

Długość kolumny marszowej plutonu czołgów rozpoznawczych T. K. wynosi:

— w miejscu — 40 m,

— w marszu — 175 „

W miarę pogarszania się warunków drogowych i atmosferycznych i zależnie od pory dnia (droga górzysta, ślizgawica, kurz, śnieg, mgła, dzień, noc) długość kolumny zmniejsza się lub wzrasta.

37.
Czas
osiągnięcia
pogotowia
marszowego.

Czas osiągnięcia pogotowia marszowego wynosi:

Oddział	Po wy- czynku i przygoto- waniu sprzętu	Po dzien- nym wy- siłku mar- szowym	W warunkach zimowych	
			Po wy- czynku i przygoto- waniu sprzętu	Po dzien- nym wy- siłku mar- szowym
Pluton	20 min.	3 godz.	45 min.	4 godz.

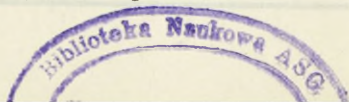
38.
Rozpoznanie
drogi.

Rozpoznanie drogi ze względu na mały ciężar, brak personelu i środków przewozowych wysyła się jedynie wtedy, gdy trasa przemarszu nasuwa wątpliwości co do przejścia czołgów.

39.
Czynności
wstępne.

Na podstawie otrzymanych rozkazów dowódca plutonu wyznacza miejsce i godzinę zbiórki plutonu.

Przed wyruszeniem dowódca plutonu zawczasu kontroluje stan sprzętu, stan materiałów pędnych,

uzbrojenia i amunicji, zaopatrzenie w żywność i stan zdrowotny załóg, po czym wydaje krótki (ustny) rozkaz do marszu.

Tempo marszu musi być równomierne i stałe, ustala je dowódca plutonu, a reguluje dowódca 1. czołga.

W marszu podróжным dowódca plutonu jedzie w motocyklu i przestrzega karności marszowej.

W pierwszym czołgu jedzie zastępca dowódcy plutonu; do jego obowiązków należy utrzymanie tempa marszu w myśl wskazówek dowódcy plutonu.

Czołg z przyczepką posuwa się ostatni.

Pluton wykonuje marsz prawą stroną drogi. Podczas marszu muszą dowódcy czołgów stałe utrzymywać łączność między czołgami. Kierowcy czołgów mają za zadanie prowadzić czołg śladem poprzedniego czołga w nakazanej odległości.

Podczas marszu podróznego w dni upalne załoga powinna mieć najdalej idące ulgi w ubiorze i oporządzeniu.

Samowolne nawoływanie lub podawanie znaków do zatrzymania lub przyspieszenia tempa marszu jest niedopuszczalne.

W razie zatrzymania kolumny należy ją ukryć przed obserwacją lotniczą.

Podczas przemarszu przez miasta o większym ruchu należy szybkość zmniejszyć do 12 km/godz. Odległość między czołgami wynosi wtedy 15 m.

Pierwszy odpoczynek, 10 — 15 min., zarządza dowódca plutonu po pół godzinie marszu dla sprawdzenia maszyn i usunięcia niedomagań. Następne odpoczynki krótkie, do 20 min., zarządza

40.

Wykonanie
marszu.

41.

Karność
marszowa.

42.

Odpoczynki.

dowódca plutonu co 2 godziny marszu dla oględzin stanu sprzętu i doraźnego usunięcia niedomagań oraz wypoczynku załóg.

W razie zatrzymania się wskutek niedomagań lub uszkodzeń więcej niż dwu czołgów w plutonie dowódca zarządza przerwę w marszu dla zebrania plutonu.

Miejsca, wybrane na odpoczynek, powinny być ukryte przed obserwacją lotniczą i mieć w pobliżu wodę.

Długi odpoczynek, 1 — 2 godzinny dowódca plutonu zarządza podczas wykonywania forsownego marszu po przebyciu $\frac{1}{2}$ — $\frac{2}{3}$ drogi. Długi odpoczynek pozwala na wydanie żołnierzom posiłku.

43.
Obrona przeciwlotnicza.

W marszu podróźnym pluton czołgów rozpoznawczych stosuje zasadniczo tylko bierną obronę przeciwlotniczą; pluton ma jednak możliwość użycia do o. p. l. swych karabinów maszynowych.

Dowódca plutonu wyznacza co najmniej dwóch wypatrywaczy, których zadaniem jest obserwacja widnokręgów w przód, tył i na boki od osi marszu. Wyznaczyć należy również sygnał alarmowy (dźwiękowy, świetlny). Na sygnał, jeśli warunki terenowe pozwalają, pluton powinien się rozproszyć w terenie na prawo i lewo od drogi i w dalszym ciągu maszerować, a jeśli warunki terenowe nie pozwalają na zejście z drogi, zwiększyć odległość między czołgami (szyk czołowy) i maszerować dalej.

44.
Zasady naprawy sprzętu podczas marszu.

W razie uszkodzenia czołga w plutonie czołg uszkodzony zjeżdża w miarę możliwości na prawą stronę drogi i staje, a reszta czołgów bojowych wyniża go i maszeruje dalej.

Patrol reperacyjny plutonu zatrzymuje się i przystępuje do naprawy.

Po usunięciu niedomagań czołg rusza i stara się dołączyć do reszty plutonu. W razie dogonienia plutonu w marszu posuwa się na końcu plutonu, a na swoje miejsce w plutonie wjeżdża dopiero na najbliższym postoju.

W wypadku poważniejszego uszkodzenia patrol reperacyjny holuje uszkodzony czołg w ślad za plutonem.

Dla ukrycia ruchu plutonu czołgów rozpoznawczych przed obserwacją lotniczą oraz ułatwienia i wykorzystania zaskoczenia wskazane jest odbywanie marszu w nocy.

45.

Marsz nocny.

Marsz nocny musi być starannie przygotowany przez rozpoznanie i wytyczenie drogi za dnia, o ile okaże się to konieczne.

Do marszów nocnych należy przede wszystkim wykorzystywać szosy i drogi dobrze utrzymane.

Użycie świateł zależy od zarządzeń odnośnie nie zdradzenia przemarszu.

Szczegółnej troski wymaga utrzymanie karności marszowej, łączności i zwartości plutonu.

Odpoczynki należy stosować częściej, lecz krótsze.

3. *Postój podróży.*

Na postoju podróży dowódca plutonu czołgów rozpoznawczych powinien zapewnić obronę przeciwlotniczą, przeciwpancerną i przeciwgazową plutonowi, dobre warunki do konserwacji sprzętu oraz jak największą wygodę załóg.

46.

Zasady ogólne.

Miejsce postoju plutonu musi mieć dobre drogi dojazdowe i zapewniać dostateczne zaopatrzenie w wodę. Załogę należy umieścić na kwaterach,

sprzęt rozmieścić w pobliżu kwater. W razie konieczności biwakowania wyznaczać na biwak miejsca zadrzewione.

W zimie postoje powinny się odbywać tylko na kwaterach.

Miejsce postoju powinno być z góry wyznaczone.

47. Dowódca plutonu wyprzedza pluton na motocyklu osobiście lub wysyła jednego podoficera jako kwaterunkowego dla przygotowania postoju.

Na postoju należy sprzęt umieszczać w miejscach suchych o twardej nawierzchni, zabezpieczony przed obserwacją lotniczą, z wygodnymi drogami dojazdu i wjazdu.

Załoga powinna kwaterować w bezpośredniej bliskości sprzętu, należy jednak unikać pomieszczenia jej we wspólnych izbach z ludnością cywilną.

Żołnierze wszystkich stopni muszą przestrzegać zachowania tajemnicy wojskowej.

Dowódca plutonu wydaje zarządzenia przeciwpożarowe, przeciwpancerne, przeciwlotnicze i przeciwigazowe.

48. Na postojach wspólnych z oddziałami innych Służba wartownicza na postoju. broni pluton czołgów wystawia tylko wartę wewnętrzną (posterunek alarmowy).

W razie alarmu należy przede wszystkim uruchomić silniki.

49. Po przybyciu na miejsce postoju dowódca plutonu wydaje ustne zarządzenia kwaterunkowe co do:

- rozmieszczenia plutonu;
- miejsce przebywania dowódcy plutonu;

- zarządzenia dla warty (posterunek alarmowy);
- zarządzenia techniczne;
- zarządzenia dotyczące obrony przeciwlotniczej, obrony przeciwgazowej, alarmu;
- zarządzenia przeciwpożarowe;
- wydawanie posiłków;
- zarządzenia sanitarne;
- zarządzenia szczególne.

4. Marsz ubezpieczony.

Gdy zachodzi możliwość zagrożenia przez nieprzyjaciela z ziemi, stosuje się marsz ubezpieczony. 50. Zasady ogólne.

Pluton czołgów T. K. może wykonywać marsz ubezpieczony samodzielnie lub w składzie kolumn broni głównych. W drugim wypadku bezpieczeństwa zapewnia się przez umieszczenie czołgów w kolumnie broni głównych.

Przed wymarszem dowódca plutonu powinien:

- podzielić oś marszu na odcinki odpowiadające skokom plutonu i obmyślić sposoby zachowania się plutonu na każdym z odcinków podczas przemarszu w razie spotkania nieprzyjaciela;
- wyznaczyć sposób, porządek i szybkość marszu;
- zarządzić zbiórkę plutonu i podać załogom położenie i zamierzony sposób wykonania marszu oraz sprawdzić, czy go dobrze zrozumieli podwładni.

51.
Wykonanie
marszu sa-
modzielnie.

W marszu ubezpieczonym dowódca plutonu wysła patrol czołowy (dwa czołgi) naprzód po osi marszu z zadaniem osiągnięcia skraju pierwszego odcinka (widnokręgu zasłony) wskazanego mu, o ile możliwości, w terenie lub dokładnie określonego przy pomocy mapy.

Dowódca patrolu musi mieć szkic marszowy lub mapę z oznaczeniem osi marszu i miejscowości.

Dowódca plutonu posuwa się w czołgu za patrolem w odległości wzrokowej (500 — 800 m), a reszta plutonu za dowódcą plutonu; motocykl za ostatnim czołgiem.

Po osiągnięciu skraju pierwszego odcinka patrol czołowy zatrzymuje się i nie wychodząc za zasłonę, obserwuje dokładnie teren do następnego widnokręgu (zasłony).

W razie potrzeby dokładnego zbadania strzelec z załogi jednego z czołgów patrolu może, a często musi, wyjść z czołga, aby zająć jak najlepszy punkt obserwacyjny.

Jeśli obserwacja nie wykryje obecności nieprzyjaciela, pluton, poprzedzony patrolem, posuwa się szybko do następnego widnokręgu (zasłony).

Jeśli patrol stwierdzi nieprzyjaciela, podaje sygnał „nieprzyjaciel“ i czekając na przybycie dowódcy plutonu obserwuje z ukrycia.

Dowódca plutonu podjeżdża, orientuje się w terenie i położeniu oraz pobiera decyzję dalszego działania w myśl otrzymanych zarządzeń.

W czasie marszu w razie potrzeby zbadania widnokręgu (zasłony) bocznymi dowódca plutonu wysła jeden z czołgów. Wypadki czołgów na boki nie powinny przekraczać odległości 500 — 600 m.

Pluton maszerujący w składzie kompanii może maszerować w siłach głównych kompanii lub jako pluton szpicy.

Maszerując jako pluton szpicy wykonuje marsz jak w § 50.

Samodzielnych marszów ubezpieczonych nocnych pluton czołgów rozpoznawczych w zasadzie nie wykonuje.

Przy marszach nocnych w składzie kolumn broni głównych wykorzystuje przerwy między oddziałami.

Jak w marszach podróżnych.

W razie napadu gazowego załoga nakłada maski przeciwgazowe, a następnie strefę skażoną jak najszybciej przejeżdża.

Plamy chemiczne należy omijać; jeżeli zadanie i teren na to nie pozwalają, czołgi mogą je przejechać, jednak bardzo wolno. Po przejechaniu terenu skażonego trwałym środkiem chemicznym załogi na najbliższym postoju obmywają czołgi gorącą wodą z mydłem, wodą z chlorowym wapnem, benzyną, naftą lub innym płynem odkażającym, po czym same muszą być odkażone staraniem dowódcy dysponującego czołgami.

Czołgi rozpoznawcze powinny w zasadzie unikać spotkania z bronią pancerną przeciwnika o przeważającym uzbrojeniu przeciwpancernym. Jednak przy spotkaniu broni pancernej rozpoznawczej (czołgi rozpoznawcze i lekkie samochody pancerne) czołgi T. K. mogą je skutecznie zwal-

52.

Marsz
w składzie
kompanii.

53.

Marsz
ubezpieczony
w nocy.

54.

Obrona prze-
ciwlotnicza.

55.

Obrona prze-
ciwgazowa.

56.

Obrona prze-
ciwpancerna.

czać pociskami przeciwpancernymi ciężkich karabinów maszynowych, lub posiadaną bronią przeciwpancerną.

5. *Postój ubezpieczony.*

57. W pobliżu nieprzyjaciela pluton rozmieszcza Zasady ogólne. się dopiero po ubezpieczeniu postoju, które plutonowi czołgów z zasady zapewniają oddziały broni głównych.

Dowódca plutonu czołgów powinien poczynić następujące przygotowania do postoju ubezpieczonego:

- załogi muszą być zawiadomione o stopniu pogotowia;
- czołgi należy ukryć przed obserwacją nieprzyjaciela z ziemi i z powietrza;
- teren w bezpośrednim pobliżu rejonu postoju musi być dokładnie rozpoznany pod względem możliwości działania czołgów i skrytego wymarszu, szczególnie w nocy;
- należy wystawić posterunek alarmowy: załoga ma się znajdować w bezpośredniej bliskości czołgów;
- wydać zarządzenia przeciwlotnicze, przeciwpancerne i przeciwgazowe;
- zapewnić łączność z przełożonymi.

Za zasadę należy przyjąć, że pluton czołgów na postoju ubezpieczonym musi być każdej chwili gotów do obrony własnej i natychmiastowego działania. W razie szczególnego zagrożenia połowa załóg czołgów czuwa, a reszta odpoczywa obok.

Miejsce postoju należy starać się rozpoznać za dnia, aby w ten sposób można było łatwiej przygotować ubezpieczenie.

Warunki postoju — jak na postoju podróжным § 45 i 46.

Postój plutonu czołgów T. K. na polu walki pozostaje w ścisłym związku z zadaniem bojowym plutonu.

Pluton ubezpiecza się posterunkami obserwacyjno - alarmowymi i pogotowiem części lub całości oddziału.

Należy w jak najszerszej mierze stosować obronę przeciwlotniczą bierną; w wypadku szczególnego zagrożenia nalotami, można 2 ciężkie karabiny maszynowe na pluton przygotować do ognia przeciwlotniczego. Rozpoczęcie ognia tylko na rozkaz dowódcy plutonu.

Należy przygotować pomieszczenia uszczelnione, wyznaczyć obserwatora przeciwlotniczego i przeciwgazowego, ustalić sygnał alarmowy i sposób zachowania się na wypadek alarmu.

Miejsce na postój ubezpieczony należy wybrać w taki sposób, żeby sam teren utrudniał zaskoczenie przez nieprzyjacielską broń pancerną; przeszkody i ciałniny należy zamykać ogniem karabinów lub karabinów maszynowych.

6. R o z p o z n a n i e.

W rozpoznaniu pluton czołgów T. K. może działać:

- samodzielnie,
- w składzie oddziałów rozpoznawczych broni głównych,
- w składzie oddziałów pancerno - silnikowych.

58.

Postój na
polu walki.

59.

Obrona prze-
ciwlotnicza..

60.

Obrona prze-
ciwgazowa.

61.

Obrona prze-
ciwpancerna.

62.

Zasady ogólne.

63.
Rozpoznanie
samodzielne.

Pluton czołgów może przeprowadzić samodzielne rozpoznanie wzdłuż drogi lub rozpoznać ściśle określony rejon, natomiast nie może rozpoznać pasa terenu. Pluton może dostać zadanie uchwycenia ważnego punktu terenowego na krótki okres czasu.

Samodzielne rozpoznanie plutonu można przeprowadzić na odległości 10 — 15 km przed własnymi oddziałami broni głównych.

Dowódca plutonu w rozkazie rozpoznania musi otrzymać od przełożonego (dowódcy dysponującego) następujące dane:

- zadanie i zamiar dowódcy,
- położenie własne i nieprzyjaciela,
- zadanie dla plutonu czołgów T. K.,
- dokąd, kiedy lub skąd przysyłać meldunki,
- co robić po wykonaniu zadania.

Zadanie pluton czołgów T. K. wykonuje w ten sposób, że posuwa się po nakazanej drodze lub do nakazanego punktu marszem ubezpieczonym, jak § 50.

Przy pierwszym spotkaniu nieprzyjaciela wysła natychmiast meldunek motocyklem i działa w myśl otrzymanych zarządzeń.

W większości przypadków dowódca plutonu, wykorzystując teren, dąży do wyminięcia ubezpieczenia nieprzyjaciela, żeby rozpoznać jego głębsze ugrupowanie.

Po wykonaniu zadania pluton czołgów powinien wracać o ile możliwości inną drogą.

64.
Rozpoznanie
w składzie od-
działu rozpo-
znawczego bro-
ni głównych.

W składzie oddziału rozpoznawczego piechoty lub kawalerii, czołgi rozpoznawcze stanowią czynnik zwiększający siłę ogniową i uderzeniową.

Pluton czołgów rozpoznawczych przydziela się do tych oddziałów rozpoznawczych, których

zadaniem jest rozpoznanie nieprzyjaciela przez walkę.

W oddziale rozpoznawczym lub podjeździe czołgi będą się posuwały skokami, przy czym miejsce posuwania się zależy od zadania, zamiaru dowódcy oddziału rozpoznawczego (podjazdu) i terenu. Możliwe i korzystne jest wysłanie w terenie otwartym plutonu czołgów przed oddział rozpoznawczy (podjazd), dla bliskiego rozpoznania i zepchnięcia ubezpieczeń nieprzyjaciela. W tym wypadku pluton posuwa się skokami na odległości 3 — 4 km przed oddziałem rozpoznawczym.

Ugrupowanie plutonu — jak w marszu ubezpieczonym.

W składzie zmotoryzowanych oddziałów rozpoznawczych pluton czołgów rozpoznawczych może wykonać zadanie rozpoznania na ich korzyść.

Dowódca plutonu dąży do wyminięcia lub rozprzesczenia ubezpieczeń nieprzyjaciela, żeby uzyskać wgląd w głębsze ugrupowanie, a następnie zależnie od zadania wraca lub opóźnia nieprzyjaciela wypadami i zasadzkami ogniowymi.

Przy rozpoznaniu rejonu, po osiągnięciu ostatniej zasłony terenowej, rozpoznaje nakazany rejon przez wysłanie patrolu (2 czołgi), ubezpieczając jego działanie resztą plutonu. Niejednokrotnie powtarza wypadły w różne punkty w nakazanym rejonie, żeby dokładnie wykonać zadanie.

7. Ubezpieczenie w marszu.

Czołgów rozpoznawczych można użyć do wsparcia składników ubezpieczających broni głównych (straż przednia, boczna, tylna) oraz do ubezpieczenia samodzielnych oddziałów pancernych i pancerno-silnikowych.

65.

Rozpoznanie w składzie oddziałów pancerno-motorowych.

66.

Zasady ogólne.

67.
Ubezpieczenie
w marszu
kolumn bro-
ni głównych.

Pluton czołgów rozpoznawczych może być użyty do współdziałania ze szpicą, do spędzania i rozpraszania drobnych oporów nieprzyjaciela dla przyspieszenia tempa marszu, lub też zatrzymany do współdziałania z siłami głównymi straży przedniej (batalion straży przedniej).

Pluton, współdziałający ze szpicą, wyjeżdża przed szpicę na odległość 1 — 3 km., chwytając kolejno zasłony na osi marszu. W terenie zakrytym (las, ciałniny, rozbudowane osiedla) szpica (broni głównych) wysuwa się naprzód, a czołgi przechodzą pod jej osłoną.

Pluton, zatrzymany do współdziałania z siłami głównymi straży przedniej, posuwa się za strażą przednią lub w przerwie między oddziałem przednim a siłami głównymi. Dowódca plutonu jest przy dowódcy straży przedniej.

W składzie straży bocznej pluton działa podobnie. Możliwe jest samodzielne użycie plutonu jako stałej straży bocznej w miejscach szczególnie nadających się do dozoru (ciałniny, mosty). Zadanie to musi być ograniczone w czasie.

W składzie straży tylnej pluton współdziała z kompanią (szwadronem) tylną, maszerując skokami i ułatwia oderwanie się straży tylnej, stosując zasadzki ogniowe i krótkie uderzenia.

W razie konieczności pluton może wykonywać drobne zniszczenia.

68.
Ubezpieczenie
w marszu od-
działów pan-
cernych i pan-
cerno-moto-
rowych.

Pluton czołgów rozpoznawczych może maszerować w składzie oddziałów pancernych i pancerno-motorowych jako szpica, jako rozpoznanie zmotoryzowanej straży przedniej lub jako patrol ubezpieczający.

W każdym z tych przypadków pluton działa jak w § 51.

8. *Bój spotkaniowy.*

W boju spotkaniowym pluton czołgów rozpoznawczych działa:

69.

Zasady ogólne.

- w składzie broni głównych,
- w składzie własnej kompanii.

W boju spotkaniowym w składzie broni głównych pluton czołgów rozpoznawczych może brać udział:

70.

Działanie
w boju spotkaniowym w składzie broni głównych.

- w walce straży przedniej,
- w walce sił głównych mniejszych oddziałów (pułk kawalerii, batalion piechoty).

W walce straży przedniej pluton działa w myśl zasad omówionych w § 67.

W walce sił głównych pluton będzie użyty po wyjaśnieniu położenia do wsparcia natarcia sił żywych w kierunku najważniejszym dla dowódcy.

Wykonanie wsparcia może być ze skrzydła lub czołowe. Należy dążyć zawsze do uderzenia ze skrzydła (natarcie zbieżne), a uderzenie czołowe stosować wyjątkowo, w braku czasu i warunków terenowych. (Bliska podstawa wyjściowa).

W każdym wypadku należy się starać o jak najdalej idące wykorzystanie zaskoczenia.

Po otrzymaniu rozkazów dowódca plutonu na ostatniej przesłonie zbiera załogę plutonu i wydaje rozkazy w terenie, wskazując im kierunek uderzenia, granice pościgu bliskiego i miejsce zbiórki bojowej.

Współdziałanie z siłami żywymi polega na wsparciu szturm sił żywych. Ze względu na różnice szybkości trzeba chwilę wyruszenia czołgów tak wyliczyć, żeby wyprzedziły nacierających w odległości szturmowej.

Przy natarciu ze skrzydła czołgi powinny się znaleźć na przedmiocie natarcia w chwili szturm piechoty.

Natarcie plutonu, o ile czas na to pozwala, powinno być uzgodnione z artylerią i wsparte ogniem ciężkiej broni maszynowej i artylerią towarzyszącą dla zwalczania nieprzyjacielskiej broni przeciwpancernej.

71. Działanie w boju spotkaniowym w składzie kompanii. W składzie kompanii można plutonu użyć wraz z całą kompanią do uderzenia czołowego lub też na skrzydło nieprzyjaciela. W uderzeniu kompanii pluton może działać w pierwszej lub drugiej linii kompanii.

Działając w pierwszej linii, pluton działa w nakazanym kierunku na podstawie otrzymanych przed natarciem rozkazów; działając w drugiej linii wykonuje rozkazy dowódcy kompanii, wkraczając w wypadkach zagrożenia z kierunku nie przewidzianego lub w razie konieczności wzmocnienia linii pierwszej.

9. P o ś c i g .

72. Zasady ogólne. Pluton czołgów rozpoznawczych może brać udział w pościgu dalekim w składzie oddziałów pościgowych, a w pościgu bliskim — samodzielnie.

73. Pościg bliski samodzielny. Jeśli pluton czołgów rozpoznawczych brał udział w uderzeniu i przełamaniu oporu nieprzyjaciela, wówczas przeznaczony jest przede wszystkim do pościgu bliskiego.

Kierunki i przedmioty pościgu bliskiego powinny być uzgodnione z dowódcą całości oraz z oddziałami nacierającymi i artylerią jeszcze przed wyruszeniem natarcia. Chwilę ruszenia do pościgu wy-

biera dowódca plutonu, zawiadamiając o przejściu do pościgu dowódcę całości umówionym znakiem rakietą.

Zadaniem plutonu czołgów T. K. w pościgu bliskim jest niszczenie sił żywych nieprzyjaciela i utrudnienie mu zorganizowania się na najbliższym widnokręgu (1 — 2 km).

Do pościgu dalekiego plutonu odosobnionego nie należy używać.

W pościgu czołowym wysuwa się pluton czołgów rozpoznawczych na czoło oddziału pościgowego z zadaniem łamania oporów straży tylnej nieprzyjaciela i torowania drogi własnemu oddziałowi pościgowemu.

W pościgu równoległym pluton czołgów rozpoznawczych wraz z oddziałami broni głównych uderza przede wszystkim na zwarte oddziały będące w odwrocie.

Własne oddziały pościgowe wykorzystują uderzenia czołgów.

74.
Pościg daleki.

10. *Opóźnianie.*

W działaniach opóźniających pluton czołgów rozpoznawczych bierze udział:

- w składzie oddziałów opóźniających,
- samodzielnie,
- w składzie własnej kompanii.

Głównym zadaniem plutonu czołgów rozpoznawczych w opóźnianiu będzie umożliwienie oderwania się oddziałów własnych i osłona wycofania.

Zadanie to wykonuje przez krótkie uderzenia. Uderzenia te mogą być, w zależności od terenu i położenia, czołowe lub ze skrzydła. Niekiedy ko-

75.
Zasady ogólne.

76.
Opóźnianie
w składzie
oddziałów in-
nych broni.

rzystne będzie stosowanie zasadzek ogniowych na bliskie odległości. Zasadzki te czołgi będą tworzyły często między kolejnymi pozycjami opóźniającymi, wykorzystując przesłony terenowe.

Dla osiągnięcia lepszych wyników w opóźnianiu trzeba sposoby działania często zmieniać i dążyć do zaskoczenia przeciwnika.

Pożądane jest, żeby teren na osi opóźniania był zawnazu rozpoznany.

77.
Opóźnianie
samodzielne.

Opóźnianie samodzielne niewielkich oddziałów przeciwnika pluton może wykonywać wyjątkowo i tylko w dogodnych warunkach terenowych, stosując przede wszystkim zasadzki ogniowe. Do zasadzek ogniowych wykorzystuje teren falisty, ciśnieiny, skraje miejscowości lasów itp. W pewnych wypadkach można zasadzki łączyć z krótkimi uderzeniami na oddziały nieprzyjaciela w ruchu. Dowódca plutonu powinien się liczyć z możliwością odcięcia dróg na osi marszu.

78.
Opóźnianie
w składzie
kompanii.

W składzie kompanii pluton pracuje podobnie, jak samodzielnie.

Przy uderzeniach wykonanych całą kompanią, obowiązują zasady, omówione w § 70 „Bój spotkaniowy“.

79.
Wycofanie
i odwrót.

W wycofaniu i odwrócie pluton czołgów rozpoznawczych działa na zasadach omówionych w § 75 i 76.

11. *Wycofanie i odwrót.*

80.
Skład
kompanii.

D. K O M P A N I A.

Kompania czołgów rozpoznawczych składa się z:
— pocztu dowódcy kompanii i drużyny gospodarczej,

- dwóch lub trzech plutonów czołgów,
- plutonu techniczno-gospodarczego.

Dowódca kompanii czołgów jest odpowiedzialny za stałą gotowość bojową powierzonej mu kompanii. Musi on dbać o utrzymanie ducha zaczepnego, dobrego nastroju oraz tężyzny fizycznej swego oddziału. Obowiązki dowódcy kompanii czołgów są następujące:

81.
Obowiązki
dowódcy
kompanii.

a) P r z e d   w a l k ą.

- Przystudiowanie otrzymanego zadania i sposobu wykonania go z uwzględnieniem terenu i możliwości nieprzyjaciela;
- wykonanie niezbędnego rozpoznania tak przy pomocy środków własnych, jak i broni głównych; ;
- uzgodnienie z dowódcami, z którymi oddział czołgów ma współdziałać, sposobu wykonania zadania oraz łączności,
- zaznajomienie wszystkich podwładnych z zadaniem i sposobem jego wykonania oraz podanie przewidywanych odchyień, możliwych w czasie wykonywania zadania, dla zapewnienia w szybko zmieniających się warunkach walki ciągłości działania w myśl zamiarów dowódcy,
- sprawdzenie, czy podkomendni zrozumieli zadanie,
- wydanie zarządzeń materiałowych,
- wydanie zarządzeń co do obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej.

b) W czasie walki.

Dowódca kompanii prowadzi w walce swoją kompanię *osobiście*. Jedyne w wyjątkowych wypadkach wysłania pojedynczych plutonów do zadań odrębnych i w różnych kierunkach, może się znajdować przy dowódcy, któremu został podporządkowany.

c) Po walce.

Dowódca kompanii zbiera swą kompanię w rejonie zbiórki bojowej; nawiązuje łączność z dowódcą dysponującym i składa mu raport bojowy; troszczy się o doprowadzenie swej kompanii do pełnej gotowości bojowej w jak najkrótszym czasie; zarządza ukrycie i ubezpieczenie kompanii.

82.
Środki
dowodzenia.

Dowódca dowodzi kompanią przy pomocy:

- rozkazów ustnych,
- rozkazów podawanych znakami (chorągiewkami),
- przykładu osobistego.

Dysponuje następującymi środkami:

- gońcami na motocyklach,
- radiostacjami.

Stacja radiowa służy zasadniczo do łączności z dowódcą dysponującym i dowódcą plutonu technicznego. W wyjątkowych wypadkach radiostacje mogą służyć do łączności wewnętrznej z dowódcą czasowo wydzielonego plutonu.

UŻYCIIE I DZIAŁANIE KOMPANII CZOŁGÓW ROZPOZNAWCZYCH.

83. Kompania czołgów rozpoznawczych T. K.-3 lub Zasady ogólne. T. K. S. może otrzymać zadania:

- rozpoznania samodzielnego;
- rozpoznania w składzie oddziałów piechoty, kawalerii lub jednostek pancerno - motorowych;
- opóźniania po osi;
- pościgu;
- współdziałania w natarciu w walce spotkaniowej i przeciwuderzenia lub poprzecia przeciwnatarcia na terenie nieumocnionym w wyjątkowo dogodnych warunkach terenowych.

Kompania czołgów rozpoznawczych w korzystnych warunkach terenowych może wykonać uderzenie na nieprzyjaciela będącego w ruchu lub nieprzygotowanego do obrony:

- z ruchu,
- z szybko zorganizowanego rejonu wyjściowego,
- z zasadzki.

Normalnym szykiem kompanii w natarciu jest ugrupowanie w głąb w dwu liniach; druga linia w odległości około 200 m za pierwszą.

W razie zaskoczenia kolumny nieprzyjaciela kompania zasadniczo zasypuje go gwałtownym ogniem z miejsca z bliskich odległości, starając się ostrzelać kolumnę wzdłuż osi marszu i z boku, a następnie uderza na przeciwnika, zanim ten zdąży zorganizować obronę przeciwpancerną.

Baterię artylerii kompania czołgów zwalcza przeważnie w ten sposób, że jeden pluton wiąże baterię ogniem z ukrycia, podczas gdy inne plutony uderzają na nią, wykonując manewr z boku lub z tyłu baterii. Należy unikać wykonywania uderzenia na artylerię strzelającą od czoła.

Broń pancerną o silniejszym uzbrojeniu i opancerzeniu czołgi rozpoznawcze starają się wyminąć, dążąc do wykonania zadania.

Lekkie słabo opancerzone samochody pancerne lub czołgi rozpoznawcze, przeszkadzające w działaniu, kompania stara się zwalczać ogniem z zasadzki pociskami przeciwpancernymi.

Zasady użycia i działania, podane dla kompanii czołgów rozpoznawczych, odnoszą się również do szwadronu czołgów rozpoznawczych, z uwzględnieniem różnic w dowodzeniu i zaopatrywaniu.

84. Szyki luźne. Kompania czołgów stosuje szyki luźne podane w „Regulaminie broni pancernej — Musztra ze Sprzętem pancernym i samochodowym”
Panc. 1
1937

1. Marsz podróżny.

85. Kompania odbywa marsz w następujących dwu Zasadach ogólnych. odrębnych zgrupowaniach marszowych:

- rzut bojowy, w którego skład wchodzi: poczet dowódcy, plutony czołgów i patrole reperacyjne,
- rzut taborowy, w którego skład wchodzi pluton techniczno-gospodarczy.

W sprzyjających warunkach drogowych rzut taborowy posuwa się skokami za rzutem bojowym tą samą drogą. W wypadku, gdy warunki drogowe na to nie pozwalają, rzut taborowy posuwa się inną drogą, która daje najlepsze warunki pracy maszyn.

86. Wysiłki marszowe.

Zwykły wysiłek marszowy kompanii czołgów rozpoznawczych wynosi 8 godzin pracy silnika na dobę, co odpowiada około 120 km ruchu po drogach lub około 80 km w terenie.

Wydajność ta zależy także od:

- stanu dróg,
- pory dnia i roku oraz warunków atmosferycznych.

Forsowny wysiłek marszowy kompanii nie może przekraczać 10 godzin pracy silnika na dobę.

Po 3 dniach marszu zwykłego lub 2 dniach forsownego należy dać kompanii jeden dzień odpoczynku dla przeprowadzenia gruntownej konserwacji i naprawy sprzętu.

Średnia szybkość marszu w km na godzinę.

87.
Szybkość
marszu.

Oddział	Dzień		Noc ze światłem		Uwagi
	Drogi bite	Drogi polne i teren.	Drogi bite	Drogi polne i teren.	
komp. czołgów rozpozn.	15—18	12	10—12	8	

Szybkość marszowa czołgów w nocy bez światła zależy od stopnia ciemności; może ona spaść do połowy szybkości ze światłem.

Długość kolumny marszowej kompanii czołgów rozpoznawczych T. K. wnosi:

- w miejscu — 250 m,
- w marszu — 1000 m.

88.
Długość
kolumny
marszowej.

W miarę pogarszania się warunków drogowych i atmosferycznych oraz zależnie od pory dnia, długość kolumny zmniejsza się lub wzrasta.

89.
Czas
osiągnięcia
pogotowia
marszowego.

Gotowość kompanii do marszu wynosi:

L a t o		Z i m a	
Po ukończonej konserwacji	Po dziennym wysiłku marsz.	Po ukończonej konserwacji	Po dziennym wysiłku marsz.
Dzień	Dzień	Dzień	Dzień
30 m.	3 g.	1 g.	4 g.

Noc może przedłużyć czas osiągnięcia gotowości marszowej do 50% norm dziennych.

90.
Rozpoznanie
dróg.

Każdy marsz kompanii czołgów należy porzeździć rozpoznaniem dróg.

Skład oddziału rozpoznania drogi zależy od stanu dróg i przewidywanych trudności w czasie marszu.

Rozpoznanie drogi ma za zadanie zbadanie stanu dróg i mostów, a w razie potrzeby wskazanie i wytyczenie dogodnych objazdów oraz oznaczenie drogi przez miejscowości i na ważnych skrzyżowaniach (regulacja ruchu).

Dowódca rozpoznania może w pewnych okolicznościach spowodować odchylenie od przewidywanej osi marszu, ze względu na dogodną drogę ze względu na obronę przeciwlotniczą lub na przeszkody terenowe.

Oddział rozpoznania drogi powinien być wyposażony w narzędzia do doraźnej naprawy mostów oraz środki do przekazywania wiadomości.

91
Rozkaz
do marszu.

Rozkaz do marszu wydaje dowódca kompanii na odprawie z dowódcami plutonów. Rozkaz ten reguluje:

- godzinę wyruszenia,
- oś marszu,
- ugrupowanie,
- szybkość marszu,
- zarządzenia co do obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej,
- zarządzenia gospodarcze.

Sposób posuwania się czołgów jak § 40.

Najczęściej spotykane zgrupowanie w marszu będzie następujące:

Rzut bojowy prowadzi jeden z dowódców plutonów wyznaczony przez dowódcę kompanii.

Posuwa się on stale na czołe rzutu, prowadząc kompanię.

Razem z rzutem bojowym na jego końcu posuwają się przyczepki towarzyszące, zgrupowane pod dowództwem jednego z majstrów kompanii. Na końcu rzutu bojowego posuwa się jeden z dowódców plutonów, który ma za zadanie pilnować porządku i karności marszowej oraz wydaje zarządzenia co do naprawy uszkodzonego sprzętu.

Zastępcy dowódców plutonów posuwają się w czołgach za swoimi plutonami.

Pluton techniczno-gospodarczy odbywa marsz jako rzut taborowy pod dowództwem oficera technicznego.

Jeżeli warunki drogowe pozwalają, posuwa się skokami tą samą drogą za rzutem bojowym. W szczególnych wypadkach może jechać inną lepszą drogą.

Dowódca kompanii zatrzymuje 1 radiostację przy sobie, a drugą przydziela do rzutu technicznego lub do oddziału rozpoznania drogi.

92.

Wykonanie
marszu.

93.

Łączność
w czasie
marszu.

Łączność ta powinna być zdwojona przez przydzielenie do każdego rzutu motocykli łącznikowych.

94.
Miejsce
dowódcy
kompanii.

Jeśli dowódca kompanii odbywa marsz razem z kompanią, posuwa się tak, aby mógł obserwować marsz całej kompanii.

95.
Naprawa sprzę-
tu podczas
marszu.

Przyczepki towarzyszące po dojechaniu do czołga uszkodzonego zatrzymują się. Jadący na końcu kolumny oficer wydaje zarządzenia co do naprawy.

W razie drobnego uszkodzenia przydziela patrol reperacyjny, a z resztą patroli podąża za kolumną. Jeśli naprawa trwa nie dłużej jak 15 minut, czołg wraz z patroleм reperacyjnym rusza natychmiast i stara się dołączyć do kompanii. Jeżeli dołączenie następuje jeszcze w czasie marszu, czołg ten maszeruje na końcu kolumny, a dopiero na najbliższym postoju wjeżdża na swoje miejsce.

W wypadku większego uszkodzenia dowódca patrolu reperacyjnego przekazuje czołg uszkodzony do plutonu technicznego, sam zaś dołącza się do kompanii.

Naprawę przeprowadza pluton techniczny i oddaje naprawiony czołg na postoju.

W wypadku uszkodzenia więcej niż dwóch czołgów w plutonie dowódca plutonu przekazuje pozostałe czołgi do innego plutonu, sam zaś pozostaje, zbiera uszkodzone czołgi i dopiero dołącza się do kolumny.

Oficer jadący za kolumną czołgów tak reguluje przydział patroli, aby za kompanią posuwał się zawsze przynajmniej jeden patrol reperacyjny.

Jeśli pluton techniczny posuwa się inną drogą, dowódca kompanii organizuje wydzielony patrol techniczny.

W tym wypadku wydzielony jest patrol techniczny posuwający się bezpośrednio za kolumną czołgów.

Na każdym odpoczynku dowódca plutonu, jadący na końcu kolumny, lub dowódca patrolu technicznego melduje dowódcy kompanii ilość uszkodzonych czołgów i przypuszczalny czas dołączenia naprawionych maszyn.

Odpoczynki stosować według § 42.

96.

Odpoczynki.

Umiejętny wybór osi marszu i odpowiednio wyznaczenie miejsc na odpoczynki umożliwiają wykonanie ukrytego przemarszu, tym bardziej że czołgi rozpoznawcze dzięki małym wymiarom i dużej ruchliwości mogą się uchylić przed obserwacją i napadem lotniczym.

97.

Ochrona przeciwlotnicza w marszu.

Przy zagrożeniu z powietrza należy zorganizować służbę obserwacyjno - alarmową, wyznaczając wypatrywaczy.

Sygnal do wykonania obrony przeciwlotniczej biernej podaje dowódca prowadzący daną kolumnę, natomiast decyzja co do zachowania się plutonów bojowych wynika z zadania oddziału czołgów.

Normalnym sposobem obrony przed napadem będzie zjechanie z drogi w teren i rozczłonkowanie się bez przerywania marszu. Gdy zejście w teren jest niemożliwe, czołgi zwiększają odległości co najmniej do 100 m i jadą dalej.

Najodpowiedniejszym szykiem przeciwlotniczym jest szys „plutony na równej wysokości“ ze zwiększonymi odstępami, przy czym należy wykorzystać teren po obu stronach drogi w pasie do 400 m.

Rzut taborowy zwiększa odległości między samochodami do 200 m i posuwa się w nakazanym kierunku lub też, o ile możliwości, wykorzystuje przydrożne zakrycia. Dowódca kompanii może zaalarmować pluton techniczno-gospodarczy o nalocie przy pomocy radiostacji.

Dowódcy plutonów i wozów muszą umieć wykorzystać przydrożne drzewa i ich cienie, a także inne pokrycia terenu, do biernej obrony przeciwlotniczej.

Organizowanie czynnej obrony przeciwlotniczej na całej osi marszu czołgów rozpoznawczych zasadniczo nie jest stosowane.

Czynną obronę przeciwlotniczą kompanii należy stosować jedynie w szczególnych wypadkach, jakie mogą zajść w czasie wykonywania przemarszu, a więc:

- dla wzbronienia wglądu i napadu z niskiego pułapu,
- dla obrony ciasniny lub trudnego przejścia,
- dla osłony punktu wyjściowego i odpoczyneków,
- dla miejsc załadowania i wyładowania kompanii.

Zadanie wykonania obrony przeciwlotniczej otrzymuje zasadniczo jeden z plutonów kompanii jako całość, prowadząc ją grupami wozów.

Czołgi rozpoznawcze mogą być wyjątkowo użyte do wykonania obrony przeciwlotniczej miejscowej, na korzyść broni głównych.

98.
Obrona przeciw-
ciwgazowa.

Obrona przeciwgazowa jak § 55.

Prócz tego do oddziału rozpoznania drogi należy przydzielać patrol chemiczny.

Marsz nocny kompanii odbywa się na zasadach omówionych w § 45.

99.

Marsz nocny.

Prócz tego odległości między plutonami powinny być zmniejszone.

Przy skrzyżowaniach dróg i przejściach przez miejscowości, szybkość musi być zmniejszona, a ruch regulowany przez doraźne wystawienie posterunków.

Wszystkie czołgi uszkodzone zbiera dowódca plutonu technicznego i prowadzi je lub holuje na miejsce przeznaczenia.

2. *Postój podróży.*

Warunki postoju według § 46.

100.

Zasady ogólne.

Postój dla kompanii przygotowuje oddział kwaterunkowy w składzie: 1 oficer, 1 podoficer sanitarny oraz 1 podoficer i 1 strzelec na pluton.

101.

Przygotowanie postoju.

Oficer kwaterunkowy wyznacza przede wszystkim miejsca na sprzęt.

Miejsce przeznaczone na sprzęt powinno mieć twardą nawierzchnię, dobre drogi dojazdowe i zapewniać ukrycie przed obserwacją lotniczą.

Kwatery dla załóg wozów powinny się znajdować jak najbliżej sprzętu.

102.

Rozmieszczenie sprzętu

Ze względu na ukrycie przed obserwacją lotniczą należy sprzęt rozmieszczać plutonami. Czołgi wewnątrz plutonu ustawione nieregularnie.

Rozrzucenie sprzętu jednak musi być do pewnego stopnia skrupowane koniecznością oszczędzenia załóg do służby wartowniczej oraz zwartością oddziału.

Materiały pędne składa się zdala od czołgów i innych materiałów kompanii. Powinny one być umieszczone w odległości przynajmniej 100 m od rejonu zakwaterowania kompanii i zabudowań.

W wypadku umieszczenia wozów pod dachem uzupełnianie materiałów pędnych powinno się odbywać na wolnym powietrzu.

103.
Służba
wartownicza.

Kompania czołgów przeważnie będzie wystawiła tylko wartę wewnętrzną. Jeśli kompania odbywa postój wraz z innymi oddziałami wojska, wówczas żołnierzy z kompanii czołgów nie należy pociągać do służby wartowniczej zewnętrznej i policyjnej.

104.
Zarządzenia
alarmu.

Alarm kompanii zarządza dowódca kompanii lub organa służbowe do tego upoważnione.

W razie alarmu załogi muszą jak najszybciej uruchomić silniki.

105.
Rozkaz
postaju.

Dowódca kompanii po przybyciu na miejsce wydaje zarządzenia kwaterunkowe, które zawierają:

- rozmieszczenie poszczególnych części oddziału oraz kwatery dowódcy, oficerów i patrolu sanitarnego,
- nawiązanie łączności z przełożonym,
- zarządzenia dla wart i organów służbowych oraz ich pomieszczenia,
- zarządzenia dotyczące obrony przeciwlotniczej, przeciwgazowej i przeciwpancernej,
- zarządzenia alarmowe,
- czas wydawania posiłków i materiałów pędnych,

- zarządzenia techniczne,
- zarządzenia sanitarne,
- przewidywania na dzień następny,
- zarządzenia specjalne.

3. Marsz ubezpieczony.

Gdy zachodzi możliwość zagrożenia przez nieprzyjaciela z ziemi, kompania stosuje marsz ubezpieczony. 106. Zasady ogólne.

Kompania czołgów rozpoznawczych może wykonać marsz ubezpieczony:

- samodzielnie,
- w składzie kolumn broni głównych,
- w składzie oddziałów pancerno-motorowych.

Kompania czołgów rozpoznawczych ubezpiecza się przez wysunięcie plutonu lub półplutonu jako szpicy oraz przez rozczłonkowanie się w głąb, wykonując marsz skokami od zasłony do zasłony.

107.
Marsz
ubezpieczony
samodzielny.

Dowódca kompanii powinien zorganizować należycie służbę obserwacyjno - alarmową, jak w marszu podróżnym, aby uniknąć zaskoczenia.

Pluton lub półpluton jako szpica powinien być w zasadzie wysunięty o jeden skok w przód (1 — 3 km).

Szpica posuwa się wzdłuż osi marszu kompanii, chwytając kolejno widnokregi lub zasłony.

Szpica nie może w żadnym wypadku zejść z osi marszu kompanii. W razie możliwości zagrożenia z boku dowódca kompanii wysyła w kierunkach zagrożonych patrolę w składzie 2 — 3 czołgów. Kompania 2-plutonowa wysyła zazwyczaj pojedyncze czołgi.

Naprawę czołgów uszkodzonych prowadzi się podobnie jak w marszu podróznym. Odpoczynki zależą od położenia. Należy je stosować jak w marszu podróznym, jednakże w samodzielnym marszu ubezpieczonym zarządzać je tylko tam, gdzie teren stwarza dogodne warunki dla działań czołgów, zabezpiecza przed zaskoczeniem i daje ukrycie przed obserwacją lotniczą.

Odpoczynki powinny być ubezpieczone.

Dowódca kompanii posuwa się między szpicą a całością kompanii tak, żeby stale mógł obserwować pracę szpicy i odpowiednio regulować posuwanie się kompanii.

Dowódcy plutonów prowadzą plutony jadąc w swych czołgach, motocykle dowódców posuwają się za plutonami lub za kompanią.

Dowódcy czołgów do momentu wejścia w strefę skutecznego ognia nieprzyjaciela, jadą stojąc w czołgach i obserwując teren oraz znaki dowódcy.

Samodzielny marsz ubezpieczony kompania czołgów rozpoznawczych wykonuje zasadniczo bez rzutu taborowego. Należy zabrać ze sobą niezbędną ilość wozów, (patrol techniczny), a jeżeli trzeba, kuchnię i wóz amunicyjny.

Dowódca rzutu taborowego ma wyznaczone punkty pierwszego przeznaczenia, w których oczekuje wraz z taborom rozkazów dowódcy kompanii.

108.
Marsz
w składzie
kolumn bro-
ni głównych.

Normalnym sposobem posuwania się kompanii w składzie broni głównych będzie marsz skokami w przerwie między strażą przednią a siłami głównymi.

Dowódca kompanii znajduje się przy dowódcy dysponującym.

Musi on zapewnić sobie łączność ze swą kompanią.

Kompanię prowadzi jeden z dowódców.

Dowódcy plutonów jadą w czołgach.

Niekiedy dowódca dysponujący może wysłać kompanię w przód dla uchwycenia ważnego punktu, bądź też rozpoznania pewnego rodzaju.

W każdym z tych wypadków zadanie dla kompanii musi być jasno określone, jak również, co kompania ma robić po wykonaniu zadania.

Część lub cała kompania może posłużyć jako straż boczna kolumny.

Najodpowiedniejsze będzie użycie kompanii jako straży bocznej stałej w ciałninach.

Rzut techniczno-gospodarczy posuwa się zasadniczo w przerwie między siłami głównymi a taborem kolumny.

Załoga zapasowa i obsługa plutonu techniczno-gospodarczego stanowią zasadniczo osłonę taboru w marszu i w czasie zatrzymania się.

Czołgi rozpoznawcze zasadniczo powinny wchodzić w skład oddziałów rozpoznawczych jednostek pancerno-motorowych.

O ile plutonu działają samodzielnie, dowódca kompanii powinien je wyposażać w środki zaopatrzenia, naprawy, ewakuacji i łączności.

W składzie oddziałów pancerno-motorowych, w których brak sprzętu cięższego, czołgi rozpoznawcze mogą stanowić siłę uderzeniową na nieprzyjaciela nie umocnionego.

W tym wypadku poza wydzieleniem niezbędnych ubezpieczeń kompania powinna działać całością.

W nocy kompania czołgów rozpoznawczych może wykonać marsz ubezpieczony jedynie w składzie broni głównych. Bezpieczeństwo czołgów zapewnia się przez odpowiednie umieszczenie w kolumnie.

109.

Marsz
ubezpieczony
w składzie
oddziałów
pancerno-mo-
torowych.

110.

Marsz
ubezpieczony
w nocy.

Do działań bojowych kompania może być użyta dopiero o świcie.

4. *Postój ubezpieczony.*

111. Organizacja postoju kompanii — na zasadach Zasady ogólne. omówionych w § 57.

Jeśli w wyjątkowych wypadkach czołgi przebywają na postoju, gdzie nie ma oddziałów piechoty lub kawalerii, wówczas dowódcy czołgów poza koniecznym rozpoznaniem rejonu postoju wystawiają warty zewnętrzne dla strzeżenia wyjść z miejscowości.

Warty te pełnią wtedy służbę placówek.

Wyjście zagradza się przeszkodami.

Miejsce postoju należy się starać rozpoznać za dnia, aby można było przygotować ubezpieczenie (obronę).

Najbliższą okolicę należy patrolować.

Tabor kompanii należy tak umieścić, żeby każdej chwili bez przeszkód mógł ruszyć w wyznaczonym kierunku i miał dogodne miejsce do obrony.

112.
Postój na
polu walki.

Postój czołgów na polu walki pozostaje w ścisłym związku z zadaniem bojowym oddziału. Oddziały czołgów ubezpieczają się posterunkami obserwacyjno-alarmowymi i pogotowiem.

5. *R o z p o z n a n i e.*

113. Kompania czołgów rozpoznawczych rozpoznaje Zasady ogólne. zasadniczo kierunek lub rejon; rozpoznanie w pasie natrafia na duże trudności.

Kompania czołgów rozpoznawczych może przeniknąć poza ubezpieczenie przeciwnika i stwier-

dzić jego głębiej ugrupowane składniki w ogólnym zarysie.

Ze względu na utrudnioną obserwację i niemożność wysyłania większej ilości patroli na znaczne odległości wyniki rozpoznania ograniczą się głównie do stwierdzenia obecności i w przybliżeniu siły nieprzyjaciela.

W rozpoznaniu kompania czołgów może działać samodzielnie lub też w składzie oddziałów rozpoznawczych.

Do rozpoznania nieprzyjaciela zorganizowanego i w obronie stałej kompanii czołgów rozpoznawczych nie używa się.

Dowódca, wysyłający kompanię czołgów na rozpoznanie, musi się liczyć z tym, że po ukończeniu zadania kompania powinna się znaleźć pod osłoną własnych ubezpieczeń jeszcze przed zmierzchem.

Promień działania kompanii czołgów jest zależny od położenia, ukształtowania i pokrycia terenu, pory roku, stanu dróg i rodzaju gleby.

Promień działania kompanii czołgów w samodzielnym rozpoznaniu wynosi 20 — 25 km.

W rozpoznaniu w składzie broni głównych, gdy na kompanię przypada jedynie część zadania, promień działania wzrasta.

Odległość, na jaką może być wysunięta kompania czołgów rozpoznawczych na rozpoznanie, zależy również od rodzaju jednostki, na której korzystać działają czołgi: a więc przed jednostki szybkie, jak oddziały czołgów lekkich, związki pancernomotorowe, kolarzy — można wysuwać dalej kompanię czołgów rozpoznawczych; przed piechotą należy wysuwać kompanię czołgów na mniejsze odległości, tj. do 25 km.

114.

Promień działania w rozpoznaniu.

A. Samodzielne rozpoznanie.

115. Kompania czołgów przeprowadza rozpoznanie
Zasady ogólne. przez walkę i obserwację.

Może ona otrzymać następujące zadania:

- 1) rozpoznanie ściśle ustalonego rejonu,
- 2) rozpoznanie nieprzyjaciela na kierunku.

Nie można żądać od kompanii w samodzielnym rozpoznaniu ciągłości rozpoznania.

116.
Rozkaz
rozpoznania.

Dowódca kompanii czołgów otrzymuje od dowódcy dysponującego:

- wiadomości o położeniu własnym i nieprzyjaciela (ustne),
- zadanie i zamiar dowódcy wielkiej jednostki (ustnie),
- zadanie dla kompanii czołgów,
- ściśle określenie, co dowódca chce wiedzieć,
- dokąd, kiedy lub skąd przesyłać meldunki,
- kiedy koniec zadania,
- co robić po wykonaniu zadania.

Sposób wykonania zadania należy do dowódcy kompanii czołgów.

117.
Czynności
dowódcy
kompanii
czołgów.

Po otrzymaniu zadania dowódca kompanii czołgów wykonuje następujące czynności:

- układa plan działania na podstawie zadania, studiuje mapy i możliwości użycia czołgów,
- zarządza pogotowie marszowe kompanii,

- zaznajamia dowódców plutonów i zastępców dowódców plutonów z zadaniem i planem działania,
- wyznacza drogę i sposób posuwania się i środki przekazywania wiadomości,
- określa współdziałanie z lotnikiem towarzyszącym i innymi oddziałami rozpoznawczymi,
- określa sposób zaopatrywania, napraw i ewakuacji,
- określa miejsce postoju plutonu technicznego lub jego punkty pierwszego przeznaczenia i środki łączności z plutonem,
- podaje godzinę wymarszu kompanii,
- sprawdza znajomość zadania przez podwładnych,
- sprawdza stan kompanii przed wymarszem.

Kompania z zadaniem rozpoznania rejonu posuwa się skokami drogą obroną przez dowódcę kompanii. Napotkane opory przed osiągnięciem rejonu kompania wymija, dążąc przede wszystkim do wykonania zadania.

W razie niemożności wyminięcia nieprzyjaciela dąży do przebicia przesłony nieprzyjaciela w najdogodniejszym miejscu.

Kompania z zadaniem rozpoznania nieprzyjaciela na kierunku dąży do wykonania tego zadania przez rozproszenie mniejszych oddziałów rozpoznawczych i ubezpieczeń nieprzyjaciela, a po zetknięciu się z przeciwnikiem silniejszym dąży do wyminięcia ubezpieczeń nieprzyjaciela i rozpoznania jego głębszego ugrupowania.

118.

Zasady działania kompanii w rozpoznaniu ściśle określonego rejonu.

119.

Zasady działania kompanii w rozpoznaniu na kierunku.

120.

Sposób działania kompanii przed nawiązaniem styczności z nieprzyjacielem.

Kompania posuwa się marszem ubezpieczonym. Bezpośrednie ubezpieczenie czołowe kompanii stanowi pół plutonu lub pluton jako szpica.

W razie potrzeby dowódca kompanii wysyła patrole rozpoznawcze na boki. Patrole w sile od 1 do 2 czołgów wysyła się na najbliższe widnokreśli odległości 1 — 2 km.

Kompania posuwa się skokami od jednego widnokreśli do drugiego (punkty obserwacyjne i przesłony), przebywając szybko otwarte połacie terenu i zatrzymując się w ukrytych miejscach (las, fałdy terenowe, osiedla) dla przeprowadzenia obserwacji i rozpoznania. Obserwację przeprowadzają szpica i patrole boczne wysunięte na linię widnokreśli.

Długość skoku zależy od:

- terenu,
- oddalenia nieprzyjaciela.

W miarę zbliżania się do nieprzyjaciela zatrzymywania na punktach obserwacyjnych będą coraz częstsze.

Szybkość posuwania się kompanii w rozpoznaniu bez styczności z nieprzyjacielem wynosi przeciętnie 12 km na godzinę; po nawiązaniu styczności z nieprzyjacielem szybkość się zmniejsza i jest zależna od położenia i sposobu działania kompanii.

Plutonowi technicznemu ani patrolowi technicznemu na rozpoznanie kompania nie zabiera.

Z organów zaopatrzenia i napraw kompania zabiera tylko czołgi z przyczepkami towarzyszącymi.

Łączność dowódca kompanii utrzymuje ze swoim dowódcą przełożonym przy pomocy radiostacji i gońców motocyklistów.

Miejsce posuwania się dowódcy kompanii — między szpicą a kompanią.

Dowódca kompanii przeprowadza rozpoznanie przez walkę całością swych sił.

Z chwilą nawiązania styczności z nieprzyjacielem będącym w ruchu dowódca kompanii usiłuje dotrzeć do większych zgrupowań nieprzyjaciela, na które uderza, zanim ten zdoła zorganizować przeciwdziałanie.

Kompania angażuje się w kierunku, który dowódca kompanii uzna za najbardziej istotny, przeprowadzając uderzenie (natarcie) dla rozpoznania sił i zachowania się nieprzyjaciela.

W razie natknięcia się na nieprzyjaciela, ugrupowanego obronnie, kompania przeprowadza szereg wypadów częścią sił lub całością dla stwierdzenia przybliżonego ugrupowania sił żywych, środków ogniowych i zachowania się nieprzyjaciela.

Każdorazowa decyzja dowódcy kompanii przeprowadzenia rozpoznania przez wprowadzenie kompanii do walki powinna wynikać z:

- zadania kompanii,
- położenie nieprzyjaciela,
- terenu.

Sposób wykonania oraz zadania dla plutonów powinien dowódca kompanii w krótkiej formie podać podwładnym.

Każdorazowe uderzenie kompanii powinno mieć charakter planowego dążenia do osiągnięcia wiadomości o nieprzyjacielu *przy czym walkę należy traktować jako środek, a nie jako cel.*

W razie natknięcia się na opór przygotowany dowódca kompanii ogranicza się do prze-

121.

Sposób działania kompanii po nawiązaniu styczności z nieprzyjacielem.

prowadzenia z obranej podstawy rozpoznania w formie krótkich wypadów całością lub patrolami do plutonu włącznie, dla określenia ugrupowania nieprzyjaciela.

Miejsce dowódcy kompani podczas rozpoznania zależy od możności obserwacji i dowodzenia w ciągu działań.

Po ukończeniu zadania kompania powraca zasadniczo inną drogą.

B. Rozpoznanie w składzie broni głównych.

122. Kompania czołgów rozpoznawczych może działać:
Zasady ogólne. łąć:

— w składzie oddziału rozpoznawczego broni głównych,

— w składzie związku pancerno - motorowego.

Normalną dotację na oddział rozpoznawczy w sile kompanii piechoty lub szwadron kawalerii stanowi pluton czołgów.

Kompanię czołgów przydziela się do oddziału rozpoznawczego (O. W.) w sile batalionu piechoty lub pułku kawalerii. Nadto kompania może wchodzić w skład mieszanych oddziałów rozpoznawczych wielkiej jednostki (np. kompania kolarzy i kompania czołgów).

123. Działanie kompanii w składzie oddziału rozpoznawczego broni głównych.
oddziału rozpoznawczego broni głównych może być użyta jako:

- 1) czynnik wsparcia sił głównych oddziału rozpoznawczego,
- 2) czynnik rozpoznania na korzyść oddziału rozpoznawczego broni głównych.

Jeżeli dowódca oddziału rozpoznawczego ma odpowiednie środki rozpoznawcze i ubezpieczające, a zamierza użyć czołgów dopiero po nawiązaniu styczności z nieprzyjacielem, kompania czołgów maszeruje skokami w przerwach kolumny lub za nią.

Z chwilą stwierdzenia oporu nieprzyjaciela, do którego załamania dowódca decyduje się użyć całości oddziału rozpoznawczego, kompania czołgów wprowadza się dla wsparcia uderzenia sił żywych przez uderzenie czołowe lub manewr ze skrzydła.

Rodzaj manewru i jego głębokość zależy od położenia i terenu.

Dowódca kompanii doprowadza czołgi do ostatniej zasłony, gdzie wydaje rozkaz podając zadanie, kierunek uderzenia, zaobserwowane cele, uszykowanie oddziału, sposób współdziałania z żywymi siłami oddziału rozpoznawczego, głębokość wykorzystania i miejsce zbiórki po wykonaniu zadania.

Zadanie należy dawać proste, np. uderzenie po osi marszu lub na skrzydle własnych oddziałów broni głównych, tak żeby natarcie miało charakter gwałtownego uderzenia wykonanego zniemacka i z rozmachem.

Jeśli dowódca oddziału zależy na szybkim marszu, gdy się spodziewa spotkania z bronią pancerną nieprzyjaciela i chce przyspieszyć działanie swej straży przedniej przydziela część sił kompanii (pluton) do wsparcia swej straży przedniej, większość kompanii czołgów posuwa się wówczas za siłą główną oddziału rozpoznawczego.

Działanie plutonu omówiono w rozdziale „Ubezpieczenia marszu“.

Kompania działa na zasadach podanych wyżej. Kompanii 2-plutonowej lepiej nie dzielić lecz zde-

cydować się na przydział do straży przedniej lub do sił głównych w całości.

Jeżeli dowódca oddziału rozpoznawczego nie dysponuje szybkimi środkami rozpoznania, a będzie mu zależało szczególnie na uzyskaniu tych wiadomości z pewnych rejonów lub na szybkim uchwyceniu na przedzie ważnych dla siebie punktów terenowych (jak np. przeprawa, skraj lasu, miejscowość, panujące wzgórze), może użyć kompanii czołgów do samodzielnego rozpoznania i wykonania zadania na korzyść oddziału rozpoznawczego.

Wysłanie naprzód kompanii do samodzielnego rozpoznania jest możliwe w granicach do 20 km.

Kompania rozpoznaje i działa według zasad podanych w punkcie „Rozpoznanie samodzielne“.

Wysłanie naprzód kompanii do samodzielnego działania dla czasowego uchwycenia ważnego dla oddziału rozpoznawczego punktu w terenie jest możliwe na korzyść piechoty w granicach do 10 km, a na korzyść kawalerii 15 km i zależy każdorazowo od możliwości wsparcia na czas siłą żywą.

Dla wykonania tego zadania kompania posuwa się do nakazanego rejonu ubezpieczając się i rozpoznając według zasad §§ „Marsz ubezpieczony“.

Po osiągnięciu wyznaczonego punktu dowódca kompanii organizuje utrzymanie tego rejonu w sposób zaczepny przez wysyłanie na krótkie odległości (2 — 3 km) patroli na kierunki, z których nieprzyjaciel przypuszczalnie może zagrozić, a następnie przez wypadły częścią lub całością sił kompanii na stwierdzonego nieprzyjaciela dla powstrzymania jego ruchu.

W dogodnych warunkach terenowych może dowódca wysunąć się z kompanią naprzód i prowa-

dzić manewr opóźniający przez stosowanie krótkich uderzeń i zasadzek ogniowych z miejsca.

Dowódca oddziału rozpoznawczego licząc się z niemożliwością długotrwałego utrzymania terenu przez czołgi, powinien wysłać w ślad za kompanią choćby drobny ale szybki oddział sił żywych.

Miejsce posuwania się dowódcy kompanii czołgów, działających w składzie oddziału rozpoznawczego — przy dowódcy oddziału rozpoznawczego.

Kompania zabiera ze sobą patrol techniczny wydzielony z plutonu techniczno-gospodarczego; patrol ten posuwa się pod osłonę straży tylnej oddziału rozpoznawczego.

W wypadku marszu oddziału rozpoznawczego broni głównych w nocy lub przed świtem, gdy działania czołgów nie są celowe, należy wymarsz kompanii uregulować w ten sposób, żeby wkrótce po świcie wykorzystując szybkość mogła się dołączyć do całości oddziału.

Jeśli warunki taktyczne nie pozwalają na pozostawienie odosobnionych czołgów w tyle, muszą maszerować z oddziałem rozpoznawczym według zasad marszu nocnego.

Po ukończeniu zadania przez oddział rozpoznawczy zadaniem kompanii czołgów będzie ułatwienie oderwania się sił głównych od nieprzyjaciela i osłona odwrotu przez wykonywanie wypadów i organizowanie zasadzek, przy czym dowódca oddziału rozpoznawczego powinien zapewnić czołgom drogi odwrotu.

W składzie związku pancerno - motorowego kompanii czołgów rozpoznawczych przypadną następujące zadania:

- ubezpieczenie marszu,
- rozpoznanie.

124.

Działanie kompanii w składzie związku pancerno-motorowego.

Kompania czołgów rozpoznawczych w ubezpieczeniu marszu związku pancerno - motorowego może tworzyć straż przednie, straż tylną, a w razie potrzeby i straż boczne.

Kompania działa według zasad zawartych w §§ 109 i 113.

Kompania czołgów może otrzymać zadanie przeprowadzenia samodzielnego rozpoznania na korzyść związku pancerno - motorowego.

Działa wówczas według zasad podanych w rozdziale „Samodzielne rozpoznanie“.

W wypadku powierzenia kompanii zadań rozpoznawczych lub ubezpieczających, zwłaszcza przeciw nieprzyjacielskim oddziałom pancerno - motorowym, należy w miarę możliwości przydzielić jej odpowiednie środki przeciwpancerne (zmotoryzowane armatki przeciwpancerne).

6. *Bój spotkaniowy.*

125. *Zasady ogólne.* W boju spotkaniowym kompania czołgów może uczestniczyć w składzie oddziałów broni głównych i związków pancerno - motorowych.

Użycie kompanii czołgów w składzie oddziałów broni głównych zależy od planu, jaki dowódca dysponujący stwarza sobie w przewidywaniu mającej nastąpić walki.

Kompania może uczestniczyć:

- w walce straży przedniej,
- w walce sił głównych.

Czołgi ułatwiają dowódcy:

- przyspieszenie tempa działań sił własnych,
- zaskoczenie nieprzyjaciela.

Dowódca kompanii czołgów aż do chwili wprowadzenia kompanii do boju powinien się stale znajdować przy dowódcy całości.

W przewidywaniu boju spotkaniowego dowódca kompanii stale dąży do posiadania na czas jak największej ilości pewnych i dokładnych wiadomości, na których ma oprzeć swoje przewidywania co do użycia czołgów.

Wiadomości te dotyczą:

- nieprzyjaciela (szczególnie broni pancernej),
- terenu (zwłaszcza przeszkód terenowych).

Uzyskuje je przez:

- wykorzystywanie wyników rozpoznania naziemnego i lotniczego dowódcy całości,
- własne rozpoznanie terenu.

Dowódca kompanii czołgów wysyła na przewidywane kierunki ruchu i działania rozpoznanie terenu, (na motocyklu lub czołgu), które pracuje pod osłoną czołowych składników ubezpieczenia broni głównych.

Przedmiot rozpoznania terenowego na korzyść czołgów stanowią drogi i przeszkody terenowe oraz pokrycie terenu w rejonach przypuszczalnego działania czołgów.

Dowódca kompanii prócz tego nakazuje dowódcom plutonów czołgów wysłanych na rozpoznanie zbieranie wiadomości o terenie i przekazywanie ich do niego.

Dowódca kompanii, znając z jednej strony zamierzenia dowódcy całości a z drugiej mając niezbędny zasób wiadomości o nieprzyjacielu i terenie, będzie miał możność poczynić zawczasu konieczne przygotowania do użycia kompanii oraz stawiać konkretne wnioski dowódcy całości co do użycia czołgów.

126.

Czynności dowódcy kompanii czołgów.

Dowódca kompanii powinien zapewnić i tak zorganizować łączność ze swoją kompanią, aby przekazywanie jego rozkazu wymagało jak najmniej czasu (radio, umówione sygnały, goniec motocyklowy itp.).

Z chwilą otrzymania rozkazu wejścia do boju dowódca kompanii po przybyciu dowódców plutonów na podstawie wyjściową powinien:

- zapoznać ich z położeniem i zadaniem,
- wskazać przedmioty i kierunek natarcia plutonów,
- wyznaczyć zadania plutonom,
- uzgodnić współdziałanie z siłami żywymi oraz artylerią,
- podać sposób zachowania się po zdobyciu przedmiotu natarcia.

Jedynie w wyjątkowych wypadkach, gdy każda chwila zwłoki może mieć rozstrzygające znaczenie (np. w walce z kawalerią nieprzyjacielską i bronią pancerną lub bezpośrednio w obliczu nieprzyjaciela) dowódca kompanii może zaniechać tej odprawy; wówczas znakami i ruchem własnego czołga wskazuje kierunek natarcia.

Po wykonaniu zadania dowódca kompanii powinien dążyć do jak najszybszego nawiązania łączności z dowódcą całości.

W walce spotkaniowej zadanie, jakie otrzyma dowódca kompanii czołgów, dotyczy jedynie początkowego okresu natarcia. Dalszy sposób działania powinien wynikać z dążenia do jak najściślejszej współpracy z bronią głównymi (piechotą, kawalerią) i opierać się na znajomości położenia całości sił i ogólnych zamiarów dowódcy całości.

Troską dowódcy całości będzie zapewnienie kompanii czołgów wsparcia artylerii i współdziałania lotnika.

W działaniach straży przedniej piechoty (kawalerii) używa się czołgów T. K. najczęściej w wypadku konieczności przełamywania napotykanym oporów nieprzyjaciela.

Sposób działania kompanii — według zasad omówionych w § 107.

W walce sił głównych kompania czołgów może być użyta:

- do współdziałania w natarciu sił głównych ze skrzydła lub wyjątkowo czołowo,
- do osłony skrzydła,
- może pozostawać w odwodzie dowódcy całości.

Uderzenie czołowe, wychodzące z podstaw wspólnych z bronią głównymi, szybko prowadzi na przedmiot natarcia. *Tej formy natarcia jednak ze względu na obronę przeciwpancerną nieprzyjaciela należy unikać*, może ona nastąpić tylko wobec niesprzyjających warunków terenowych do działania na skrzydło oraz konieczności natychmiastowego uderzenia, a zazwyczaj jest stosowana przy wsparciu natarcia straży przedniej.

Uderzenie ze skrzydła odznacza się tym, że wychodząc z oddzielnej podstawy wyjściowej (często dość daleko od skrzydła sił żywych) ma wspólny z siłami żywymi przedmiot natarcia.

Działanie czołgów i wspieranych sił żywych muszą być tak uzgodnione, żeby się zbiegły w czasie na przedmiocie natarcia.

127.

Działanie kompanii w walce straży przedniej.

128.

Działanie kompanii w walce sił głównych.

Podstawy wyjściowe czołgów powinny być odsunięte w bok od podstaw wyjściowych sił żywych, a nieraz w bok i w tył, aby pozwolić na uderzenie wzdłuż rozwiniętych sił przeciwnika.

Tę formę działania stosuje się zawsze, gdy teren i czas na to pozwalają.

129.

Sposób działania kompanii przy współdziałaniu z oddziałami nacierającymi.

We wszystkich wypadkach należy kompanię czołgów podsuwać do podstaw wyjściowych skrycie, w szykach odpowiednich do warunków terenowych i obserwacji nieprzyjaciela, aby w jak największej mierze wykorzystać czynnik zaskoczenia.

Chwilę wyruszenia czołgów do natarcia należy obliczyć w taki sposób, aby czołgi znalazły się na przedmiocie natarcia bezpośrednio przed szturmem piechoty.

Przy dalekich podstawach wyjściowych oddziałów nacierających czołgi wyruszają często po rozpoczęciu natarcia, aby minąć siły żywe w odległości szturmowej, wykorzystując pełną szybkość, na jaką pozwala teren.

Należy się starać, aby każde uderzenie czołgów odbywało się w strefie obserwacji własnej, co umożliwi doraźne wsparcie ich natarcia przez artylerię.

Wsparcie artylerii zapewnia dowódca całości, który uzgadnia z dowódcą artylerii i dowódcą czołgów umówione sygnały przerzucenia lub wydłużenia ognia artylerii.

Skupienie wysiłku kompanii czołgów wymaga użycia jej w całości.

Dawanie poszczególnym plutonom odrębnych zadań, działanie nimi na odmiennych kierunkach lub kolejne w czasie rzucanie ich w bój nie wywiera zazwyczaj rozstrzygającego wpływu na walkę.

Jedynie uderzenie całością sił w ugrupowaniu w głąb (2 linie) pozwoli na skuteczne obezwładnienie środków obrony przeciwnika, wstrzymujących posuwanie się własnych sił żywych.

W walce przeciw kawalerii korzystne jest zachowanie części czołgów w odwodzie.

Nie sprzeciwia się to zasadzie skupienia wysiłku, ponieważ głębokie ugrupowanie nie stanowi tutaj takiej konieczności jak w walce przeciw piechocie.

Na podstawie wyjściowej dowódca kompanii i dowódcy plutonów zapoznają się z terenem, aby uniknąć po wyruszeniu natarcia nieprzewidzianych opóźnień lub zmian kierunków ruchu plutonów na przeszkodach terenowych.

Kompania o 3 plutonach zasadniczo naciera w szykach luźnych, ugrupowana w 2 linie.

Dowódca kompanii czołgów prowadzi natarcie osobiście.

W razie ruchu naprzód kompania wykorzystuje teren dla uniknięcia ognia artylerii nieprzyjaciela i możliwie późnego zdradzenia swego ruchu, jednak tak, aby w czasie nakazanym dojść do stanowiska nieprzyjaciela.

Po ukończeniu zadania dowódca kompanii zbiera plutony w ukryciu przed obserwacją i ogniem nieprzyjacielskim, gdzie się przygotowuje do dalszego działania lub do odrzucenia przeciwnatarcia nieprzyjacielskiego.

Udział kompanii czołgów w pościgu bliskim i jego zasięg powinien zawczasu określić dowódca całości.

W boju spotkaniowym przy współpracy z kawalerią udział czołgów powinien się szczególnie zaznaczać w walkach konnych.

Zasadniczą formą współdziałania jest uderzenie czołgów ze skrzydła.

W wyjątkowych wypadkach czołgi mogą się posuwać w przerwie między oddziałami szarżującymi lub poprzedzać szarżę.

W razie szarży kawalerii nieprzyjacielskiej obowiązkiem czołgów jest złamanie jej swym ogniem i ruchem.

130.

Działanie kompanii czołgów w składzie związku pancerno-motorowego lub oddziałów pancernych.

W boju spotkaniowym związku pancerno-motorowego lub oddziału pancernego (batalion czołgów lekkich) kompanii czołgów rozpoznawczych mogą przypaść w udziale następujące zadania:

- rozpoznanie samodzielne na korzyść związku pancerno-motorowego,
- rozpoznanie bojowe na korzyść uderzeniowej jednostki czołgów lekkich,
- ubezpieczenie skrzydeł i tyłów związku pancerno-motorowego.

Rozpoznanie samodzielne na korzyść związku pancerno-motorowego kompania wykonuje według zasad omówionych w rozdziale rozpoznanie. Korzystne jest wzmocnienie kompanii plutonem czołgów lekkich i motocyklistami.

Rozpoznanie bojowe na korzyść uderzeniowej jednostki czołgów lekkich czołgi rozpoznawcze przeprowadzają w ten sposób, że poprzedzają czołgi lekkie w odległościach niewielkich (2 km) wykrywając zgrupowanie nieprzyjaciela i rozpoznając dogodne kierunki uderzenia i podstawy wyjściowe dla jednostki uderzeniowej.

Działanie tego rodzaju kompania czołgów rozpoznawczych najczęściej wykonuje samodzielnie plutonami.

Ubezpieczenie skrzydeł i tyłów kompania wykonuje przez patrolowanie kierunków zagrożonych, a w wypadku zagrożenia stosuje krótkie uderzenia i zasadzki ogniowe.

W razie spotkania czołgów przeciwnika górujących uzbrojeniem czołgi rozpoznawcze starają się je wyminąć i dążą do wykonania swego zadania.

7. P o ś c i g.

Kompania czołgów rozpoznawczych może być użyta do pościgu samodzielnie lub w składzie oddziałów pościgowych. 131. Zasady ogólne.

Wykonuje pościg czołowo lub równolegle.

Pościg równoległy, prowadzący na boki lub tyły ustępującego nieprzyjaciela i pozwalający na wyminięcie jego ubezpieczeń, jest korzystniejszy i powinien być stosowany zawsze, gdy teren i położenie na to pozwalają.

Dowódcy czołgów przeważnie pierwsi zauważą popłoch wśród nieprzyjaciela, przeto przejście do pościgu bliskiego powinno nastąpić z własnej inicjatywy dowódcy kompanii czołgów po zajęciu przez piechotę nakazanego przedmiotu.

132. Pościg bliski.

Granice pościgu bliskiego i kierunki powinien zawczasu uregulować dowódca natarcia, a dowódca kompanii czołgów podaje jedynie umówiony znak (rakietą), że przeszedł do pościgu.

Głównym zadaniem kompanii w pościgu bliskim w warunkach boju spotkaniowego jest wdracie się w tylne ugrupowanie nieprzyjaciela, aby mu nie pozwolić na zorganizowanie nowego oporu.

Prócz tego czołgi będą zwalczały przeciwuderzenia nieprzyjaciela lub też rozproszą oddziały przygotowane do przeciwuderzenia.

133.
Wykonanie
pościgu
bliskiego.

Kierunki i przedmioty pościgu bliskiego powinny być podane do wiadomości załódze czołgów.

Zasadniczo kompania przechodzi do pościgu z miejsca zbiórki bojowej lub bezpośrednio po natarciu, wykonując uderzenie na przedmioty najważniejsze.

Po wykonaniu pościgu bliskiego dowódca kompanii zbiera plutony na miejscu zbiórki bojowej i nawiązuje łączność z dowódcą dysponującym.

134.
Pościg daleki.

Celem pościgu dalekiego jest dopadnięcie i zniszczenie odchodzących sił nieprzyjaciela.

Czołgi mogą wchodzić w skład oddziałów pościgowych lub też wykonać pościg samodzielnie.

135.
Pościg
czołowy.

Pościg czołowy wykonuje się po osi odwrotu sił głównych nieprzyjaciela.

Kompanię czołgów, przydzieloną do oddziału pościgowego, wysyła się naprzód z zadaniem ścigania nieprzyjaciela i łamania oporów jego straży tylnych, przez czołowe uderzenie lub oskrzydlenie; nie powinna ona pozwolić przeciwnikowi utrzymać się w terenie, zmuszając go do ciągłego cofania się. Reszta oddziału pościgowego podąża za czołgami, aby w razie potrzeby wesprzeć ich działanie.

136.
Pościg
równoległy.

Pościg równoległy kompania czołgów może wykonać samodzielnie lub też w składzie oddziałów pościgowych.

Zwykle kompania czołgów wchodzi w skład kolumny pościgowej jako jej najszybszy składnik i może być użyta do samodzielnego odcięcia odwrotu nieprzyjacielowi.

Działania te będą miały następujący przebieg.

Kompania czołgów, wspierając kolumnę pościgową, będzie użyta do złamania oporu ubezpieczeń

nieprzyjaciela, po czym samodzielnie wysuwa się naprzód i dąży do uchwycenia ważnych punktów na tyłach nieprzyjaciela.

Z chwilą wysunięcia się kompanii czołgów naprzód należy jej zapewnić współpracę lotniczą.

W ten sposób najłatwiej uzyskuje się łączność między kompanią a dowódcą oddziału pościgowego, a prócz tego zapewnia się rozpoznanie rejonów, do których się czołgi zbliżają.

Odległość, na jaką można kompanię wysunąć przed kolumną pościgową, zależy od zadania, terenu i położenia, zawsze jednak musi być pewność, że kompania będzie wsparta na czas siłą żywą, a oddział pościgowy i czołgi z nastaniem nocy znajdują się razem.

Z chwilą oderwania się kompanii czołgów od kolumny pościgowej i osiągnięcia nakazanego celu dowódca kompanii czołgów powinien dążyć do ponownego nawiązania łączności z dowódcą oddziału pościgowego.

Jeżeli położenie pozwala, część czołgów może być użyta na przewidzianej osi ruchu kolumny pościgowej do nawiązania łączności i ułatwienia jej ruchu.

Inne środki łączności, jak radio i lonik, znajdują tutaj również zastosowanie.

Po opanowaniu nakazanego rejonu dowódca kompanii czołgów bądź organizuje zasadzkę, z której będzie działał na wycofujące się siły nieprzyjaciela, bądź też dąży na spotkanie nieprzyjaciela, żeby uderzyć na niego i spowodować dezorganizację w odwrocie.

W przewidywaniu walki z wycofującymi się siłami przeciwnika dowódca kompanii czołgów powinien wybrać najodpowiedniejszy rejon jako pod-

stawę do dalszych działań oraz ustalić sposób działania.

W składzie oddziałów pościgowych pancernych i pancerno - motorowych przypadną kompanii czołgów rozpoznawczych w udziale zadania ubezpieczenia i rozpoznania.

Przy samodzielnych działaniach pościgowych kompanii czołgów rozpoznawczych zasięg działania kompanii nie może być wielki (8 — 12 km), a zadanie powinno być możliwie ściśle określone.

8. Działania opóźniające.

137. W działaniach opóźniających kompania czołgów rozpoznawczych bierze udział:
Zasady ogólne.

- w składzie oddziałów opóźniających,
- samodzielnie.

Działanie czołgów w opóźnianiu powinno cechować jak największe wykorzystanie ruchliwości, siły ogniowej i uderzeniowej oraz umiejętność wykorzystania terenu (zasadki).

138. Głównym zadaniem kompanii czołgów rozpoznawczych jest:
Opóźnianie w składzie oddziałów opóźniających (broni głównych).

- wsparcie zwrotów zaczepnych oddziałów opóźniających i ułatwienie oderwania się własnych sił od nieprzyjaciela.

Zadanie swe kompania wykonuje przez zwroty zaczepne przeciw rozwijającemu się nieprzyjacielowi.

Uderzenie to, zależnie od położenia i terenu, może być skrzydłowe lub czołowe.

Aby zmylić przeciwnika, należy stosować na przemian bądź uderzenia, bądź zasadzki ogniowe, bądź też kombinację obu sposobów. Manewr kompanii jak w § 83.

W wypadku, gdy nieprzyjaciel rozporządza bronią pancerną, działanie kompanii czołgów rozpoznawczych powinno być wsparte działaniem artylerii towarzyszącej i armatek przeciwpancernych.

Szczególnie celowe będzie użycie czołgów przeciw kolumnom pościgowym nieprzyjaciela, gdy one wyprzedzają i wychodzą na skrzydła tyły własnych oddziałów opóźniających.

Skuteczne współdziałanie czołgów z oddziałami broni głównych jest oparte na wzajemnej łączności i starannym przygotowaniu działania.

Podstawą właściwego współdziałania czołgów z oddziałami opóźniającymi jest łączność osobista dowódcy oddziału czołgów i dowódcy sił żywych.

Kolejne pozycje opóźniające są z góry ustalone i zawsze dostępne dla rozpoznania przez oddział czołgów.

Dowódca kompanii czołgów powinien się znajdować przy dowódcy sił żywych dopóty, dopóki nie otrzyma zadania dla całości swego oddziału.

Dalsze utrzymanie łączności z dowódcą sił żywych musi dowódca oddziału czołgów zapewnić sobie przez radio lub inne środki łączności (motocykl, czołg itp.).

Znając myśl przewodnią działania dowódcy sił żywych dowódca kompanii czołgów zarządza przeprowadzenie rozpoznania kolejnych pozycji opóźniających, wybiera przypuszczalne podstawy do natarcia, drogi dojścia do nich i kierunki uderzeń pod względem terenu oraz wykorzystuje wiadomości zebrane przez bronie główne.

Rozpoznanie przeszkód terenowych, kierunków i podstaw wyjściowych oraz dróg odwrotu w działaniach opóźniających powinno być wykonane wcześniej w terenie.

W razie nadarzających się sposobności i dogodnych warunków użycia czołgów, dowódca czołgów powinien występować z wnioskiem użycia swego oddziału.

Oddziały wspierane mają obowiązek udzielać pomocy oddziałom czołgów przez przygotowanie przejść na przeszkodach lub przez przydział pionierów, zapewniając im drogi odwrotu.

Wprowadzenie czołgów do działania zależy od zadania i położenia oddziału opóźniającego.

Jeżeli pas opóźniania jest płytki, należy rzucić czołgi wsparte szybkimi składnikami sił żywych naprzód, żeby przez ich zaczepne działania opóźniające zyskać na czasie.

Jeżeli dowódca opóźniający dysponuje odpowiednią głębokością, należy czołgi zatrzymać w odwodzie i w dogodnych warunkach, wykorzystując błędy przeciwnika użyć ich do zwrotu zaczepnego.

Należy dążyć do skrytego zajęcia podstaw wyjściowych. Przedmioty natarć plutonów powinny być o ile możliwości wskazane dowódcom w terenie.

Zawsze musi być podane miejsce zbiórki po wykonaniu uderzeń, które powinno być zakryte przed obserwacją naziemną i w miarę możliwości powietrzną przeciwnika.

Jedynie w ten sposób rozrzucone szeroko w walce plutony będą się mogły znaleźć znowu w ręku dowódcy kompanii.

W uderzeniu czołgów należy stale dążyć do zaskoczenia jeszcze nie rozwiniętych oddziałów nieprzyjaciela.

Teren pofałdowany ułatwia zaskoczenie z bliska.

Kompania zasadniczo powinna działać całością sił, jednak w razie konieczności dopuszczalne jest

użycie poszczególnych plutonów na niezbyt odległych od siebie kierunkach.

Wsparcie zwrotów zaczepnych powinno być uzgodnione przed wyruszeniem natarcia czołgów; należy umówić znaki wskazujące broń przeciwpancerną i znak na wycofanie się czołgów.

Samodzielne działanie kompanii czołgów w opóźnianiu musi być tak zorganizowane, aby dozorowanie kierunku ruchu nieprzyjaciela było zapewnione oraz aby dowódca oddziału czołgów dysponował prócz tego jeszcze pewnym składnikiem uderzenia.

Kierunki działania czołgów trzeba stale zmieniać. Różnorodnością form działania trzeba dążyć do uzyskiwania coraz nowych zaskoczeń i doprowadzić do tego, żeby przeciwnik oczekując ze wsząd uderzenia czołgów musiał zwolnić tempo swojego marszu.

Gdy czołgi działają w opóźnianiu samodzielnie, praca lotnictwa na korzyść czołgów jest konieczna.

Lotnictwo rozpoznaje nadchodzącego nieprzyjaciela i wskazuje go czołgom przez radio, znakami omówionymi, a nawet niekiedy naprowadza czołgi na nieprzyjaciela swym kierunkiem lotu.

Dowódca kompanii czołgów działając samodzielnie musi pamiętać o obowiązku szybkiego przesyłania wiadomości do dowódcy całości, wykorzystując do tego radio, motocykl, a niekiedy poszczególnie czołgi.

9. Działania obronne.

Czołgi rozpoznawcze nie mogą uczestniczyć w obronie stałej, ponieważ nie mają możliwości przekraczania rowów strzeleckich.

139.

Samodzielne opóźnianie.

140.

Udział w obronie stałej.

Oddziały czołgów wspólnie z szybkimi oddziałami sił żywych znajdują duże zastosowanie w osłonie skrzydeł własnej pozycji obronnej.

Możliwe jest użycie kompanii czołgów rozpoznawczych łącznie z odwodami do przeciwnatarcia poza strefą umocnień.

141.
Obrona
ruchowa.

Kompanii czołgów w obronie ruchowej można użyć do następujących zadań:

- do rozpoznania, dla stwierdzenia kierunku posuwania się sił głównych nieprzyjaciela,
- do opóźniania,
- do wsparcia czat,
- do przeciwnatarć w składzie odwodu dowódcy obrony.

142.
Działanie
w składzie
odwodu do-
wódcy obrony.

Wsparcie przeciwnatarć jest głównym zadaniem czołgów rozpoznawczych.

Dowódca kompanii czołgów utrzymuje ścisłą łączność osobistą z dowódcą obrony i zależnie od przewidywań prowadzi rozpoznanie przypuszczalnych kierunków działań, wybiera podstawy wyjściowe i drogi dojścia do nich.

Wiadomości, zebrane z rozpoznania, ze szczególnym uwzględnieniem przeszkód terenowych podaje się do wiadomości plutonów. Jeżeli tylko położenie i czas pozwalają, dowódcy plutonów powinni osobiście rozpoznać przewidywane dla ich plutonów kierunki działań.

Dane, uzyskane przez rozpoznanie, są czynnikami do decyzji użycia czołgów.

W obronie ruchowej czołgi dążą stale do działania przez zaskoczenie. Zachowanie tajemnicy kie-

runku uderzenia i posunięć czołgów powinno być stałą troską dowódcy.

Wykorzystanie zasłon terenowych oraz stosowanie maskowania pozwala na ukrycie czołgów przed nieprzyjacielską obserwacją naziemną i powietrzną.

Działając z odwodem sił żywych czołgi posuwają się skokami za odwodem i zostają wspólnie z nimi użyte do uderzenia. Im zasadniczo przypada rola wykorzystania na tyły związanego lub też pobitego przeciwnika.

W innych wypadkach czołgi mogą być użyte do utworzenia dogodnych warunków wkroczenia własnych sił żywych, przez chwycenie dla nich podstaw wyjściowych.

Działania czołgów będą wreszcie organizowane jako szereg krótkich uderzeń przejściowo odosobnionych.

Działania z odwodami i wypadły na gromadzące się dopiero siły przeciwnika organizuje się na zasadach omówionych w rozdziale: Bój spotkaniowy.

Kompania może być użyta samodzielnie lub w składzie oddziałów rozpoznawczych do stwierdzenia kierunku posuwania się głównych sił nieprzyjaciela.

143.
Rozpoznanie.

Kompania działa wówczas na zasadach omówionych w rozdziale: Rozpoznanie.

Jeśli nieprzyjaciel wdrze się na kierunku nie przewidzianym do przeciwnatarć, kompania czoł-

144.
Opóźnianie.

gów może być rzucona do opóźniania dla stworzenia warunków do użycia odwodów.

Zadanie swoje wykonuje w sposób omówiony w rozdziale Opóźnienie § 138.

10. *Wycofanie i odwrót.*

145. Czołgów rozpoznawczych można użyć do osłony
Zasady ogólne. wycofania i odwrotu sił żywych w warunkach działań ruchowych.

146. Czołgi wykonują swe zadanie przez wsparcie
Metody zwrotów zaczepnych broni głównych lub przez samodzielną zwrot zaczepny umożliwiając odejście
działania. własnych sił. żywych (straży tylnych).

Sposób działania kompanii — jak w rozdziale: Opóźnienie.

Ruchliwy przeciwnik może wykorzystać trudne dla czołgów warunki terenowe na osi wycofania i doprowadzić do odcięcia ich; przeto wszelkie ciałniny, mosty itp. na osi przewidywanego wycofania się czołgów muszą być zabezpieczone przez siły żywe.

11. *Walka w szczególnych warunkach.*

147. Ograniczona obserwacja, niemożność poruszania się w nocy poza drogami i szczególnie trudne
Walki nocne i podczas mgły. warunki dowodzenia wyłączają używanie czołgów w walce nocnej.

Noc daje ukrycie przed obserwacją lotniczą i służy do wykonania marszów oraz do przeprowadzenia działań poprzedzających walkę.

W ciągu nocy jednak należy zapewnić załogom niezbędny czas na odpoczynek oraz na konserwację i naprawę sprzętu.

Marsze i ubezpieczenia w nocy podaje rozdział II p. D. (Kompania).

Użycie czołgów we mgle będzie zależało od gęstości mgły i warunków terenowych.

Mgła utrudnia obserwację i orientację, natomiast chroni przed działaniem broni przeciwpancernej z dalszych odległości i ułatwia zaskoczenie.

Wobec tego działania we mgle ograniczą się do działań na bliskie odległości, przeważnie wzdłuż dróg, przy ścisłym współdziałaniu oddziałów piechoty (kawalerii).

Do działań w nocy i we mgle załogi czołgów muszą być starannie zaprawione.

Ze względu na to, że nieprzyjacieli spodziewając się użycia czołgów na danym kierunku zwykle roznieści swe czynniki ogniowe na skraju lasu, nie należy używać czołgów rozpoznawczych do natarcia na las i do walki o skraj lasu.

148.
Walki leśne.

Użycie czołgów w walkach leśnych będzie ograniczone do krótkich wypadów na odkrytych polanach, jeśli broń maszynowa nieprzyjaciela jest umieszczona na odkrytej przestrzeni oraz do wykorzystania po przekroczeniu lasu.

W walkach o polany leśne konieczne jest ścisłe współdziałanie z siłami żywymi i artylerią towarzyszącą.

Użycie czołgów w przesiekach leśnych jest mało celowe i naraża sprzęt na zniszczenie nie dając poważniejszych wyników. W razie konieczności

posuwania się czołgów wzdłuż dróg niezbędna jest bezpośrednia współpraca sił żywych.

149.
Walka
o przeprawę
i ciaśninę.

Przy zdobywaniu przeprawy (ciaśniny) czołgi powinny być użyte do objęcia i uderzenia na tyły nieprzyjacielskiej obrony, związanej od czoła przez własne siły żywe.

Jeżeli warunki terenowe i taktyczne nie pozwalają na takie użycie czołgów, można ich użyć do bezpośredniego wsparcia działań zaczepnych, po opanowaniu przeprawy przez siły żywe; wówczas czołgi trzeba rzucić do wykorzystania.

W pościgu przypadnie niejednokrotnie kompanii czołgów zadanie uchwycenia i czasowego utrzymania przepraw i ciaśnin leżących na drogach odwrotu ściganego nieprzyjaciela. W działaniach tych konieczne jest zapewnienie kompanii współpracy kolarzy lub kawalerii i przydział zmotoryzowanych działek przeciwpancernych. W tym wypadku siły żywe stanowią czynnik obrony na miejscu uchwycenia przeprawy czy ciaśniny, a kompania czołgów czynnik uderzenia.

W składzie oddziałów pancerno-motorowych i pancernych kompanii czołgów rozpoznawczych przypadną zadania rozpoznania i ubezpieczenia.

Działania te kompania wykonuje poszczególnymi plutonami lub nawet patrolami.

150.
Walka
o miejscowości
i bój uliczny.

Do walki o miejscowość i do boju licznego czołgi rozpoznawcze się nie nadają.

Należy ich używać na odcinkach odkrytych do działań oskrzydlających omijając osiedla i zabudowania, w których zazwyczaj będzie usadowiona broń przeciwpancerna nieprzyjaciela.

ROZDZIAŁ III.

ZAOPATRYWANIE, NAPRAWY I EWAKUACJA.

Sprawność działania i stopień wydajności organów zaopatrywania, napraw i ewakuacji ma szczególnie wielkie znaczenie dla pracy bojowej jednostki czołgów. 151. Zasady ogólne.

Uzupełnianie braków w sprzęcie pancernym i samochodowym oraz wymiana lub naprawa uszkodzonego sprzętu jest sprawą bardzo skomplikowaną i wymaga dłuższego czasu.

Brak zasobów materiałowych miejscowych, jak np. materiałów pędnych, oraz bardzo ograniczone możliwości wykorzystania warsztatów samochodowych krajowych, przenoszą cały ciężar zaopatrywania specjalnego i napraw niemal wyłącznie na organa techniczno-gospodarcze jednostki czołgów.

Jednostka czołgów może liczyć w sprzyjających okolicznościach jedynie na korzystanie z miejscowych zasobów żywności.

Stąd wypływa obowiązek dowódców i organów wykonawczych wszystkich stopni w jednostkach czołgów szczególnej dbałości o oszczędzanie materiałów pędnych i sprzętu, troskliwe i właściwe utrzymanie i naprawy sprzętu pancernego i samochodowego, aby zachować stałą gotowość bojową jednostki czołgów.

Od dowódcy jednostki pancernej wymaga się dlatego nie tylko gruntownych wiadomości technicznych, lecz również poświęcenia wiele czasu i uwagi na wnikanie w sprawy zaopatrywania technicznego, napraw, utrzymania i ewakuacji sprzętu pancernego i samochodowego swego oddziału.

152.

Organa techniczno-gospodarcze kompanii czołgów rozpoznawczych.

Organem zaopatrywania ogólnego i specjalnego, napraw i ewakuacji kompanii czołgów rozpoznawczych jest pluton techniczno - gospodarczy.

Pluton techniczno - gospodarczy składa się z dwóch drużyn:

- drużyny technicznej (warsztat, materiały pędne), której zadaniem jest naprawa, zaopatrywanie i ewakuacja pojazdów mechanicznych kompanii,
- drużyny gospodarczej (transportowo - żywnościowej), której zadaniem jest dowóz zaopatrzenia ogólnego oraz ewakuacja ogólna.

W drużynie gospodarczej znajduje się również załoga zapasowa.

Każdy pluton czołgów rozpoznawczych ma swój patrol reperacyjny, który wykonuje doraźne naprawy sprzętu plutonu na polu walki.

Każdy wóz silnikowy (czołg, samochód itd.) ma swój zestaw narzędzi, części wymiennych i surowców, przy których pomocy załoga może usunąć drobne niedomagania lub uszkodzenia sprzętu.

Prócz tego każdy czołg jest w większości wypadków zdolny wyholować z pola walki drugi czołg w razie uszkodzenia.

153.

Zaopatrywanie w żywność.

Samodzielna kompania czołgów rozpoznawczych zaopatruje się w żywność własnymi środkami przewozowymi wprost ze stacji zaopatrywania lub ośrodka zaopatrywania armii, wyznaczonego dla wielkiej jednostki, do której jest przydzielona. Do tego służy drużyna gospodarcza kompanii.

Pluton czołgów i organa pomocnicze dowódcy kompanii otrzymują żywność wprost z kuchni kompanii.

Na wozach żywnościowych kompanii przewozi się oprócz żywności codziennej również porcje rezerwowe.

W wyjątkowych wypadkach wykorzystanie miejscowych zasobów żywnościowych przeprowadza dowódca plutonu techniczno - gospodarczego na rozkaz dowódcy kompanii czołgów lub kwatermistrza jednostki, do której jest przydzielona kompania czołgów.

Samodzielna kompania czołgów rozpoznawczych otrzymuje materiały pędne i smary z polowej rozlewni materiałów pędnych na podstawie codziennych meldunków o zużyciu materiałów pędnych.

Dowóz materiałów pędnych ze stacji zaopatrywania (polowej rozlewni materiałów pędnych) do miejsca postoju kompanii czołgów odbywa się środkami plutonu techniczno - gospodarczego kompanii. Służy do tego samochód - cysterna lub beczki na benzynę na samochodach i przyczepkach. Czołgi, samochody i motocykle napełniają swoje zbiorniki bezpośrednio z cysterny lub beczek plutonu techniczno - gospodarczego.

154.
Zaopatrywanie
w materiały
pędne.

Zbyt ograniczona pojemność czołgów oraz trudność zaopatrywania ich w czasie walki stwarzają z jednej strony konieczność oszczędzania amunicji, z drugiej strony zaopatrywanie jednostki czołgów w amunicję musi być zorganizowane bardzo dokładnie i zapewnione wszelkimi środkami tak dowódcy czołgów, jak też dowódcy dysponującego czołgami.

155.
Zaopatrywanie
w amunicję.

Podstawą do uzupełnienia braków w amunicji są codzienne meldunki o zużyciu amunicji.

Amunicję małokalibrową podaje się w jednostkach ognia, a granaty ręczne i rakiety — w sztukach.

Kompania czołgów pobiera amunicję i środki do konserwacji broni własnymi środkami przewożowymi zasadniczo wprost ze stacji zaopatrywania w amunicję wielkiej jednostki. W dalszej kolejności samochód amunicyjny dowozi amunicję do plutonów czołgów.

Czołgi w plutonach uzupełniają amunicję z wozów amunicyjnych kompanii, a w wypadkach wyjątkowych w czasie walki, gdy dowóz amunicji jest utrudniony, czołgi mogą otrzymać niewielkie ilości amunicji z „punktów zaopatrywania w amunicję” tych jednostek broni głównych, z którymi współdziałają.

Czołgi wskutek swej konstrukcji mają możliwość zebrania niemal wszystkich wystrzelonych łusek od amunicji karabinów maszynowych, wobec czego każdy dowódca oddziału czołgów musi pamiętać stale o zapewnieniu ewakuacji łusek amunicyjnych zaraz po walce, a załogi czołgów mają obowiązek sumiennego zbierania łusek i oddawania ich do własnych taborów przy każdej sposobności.

Ewakuacja z frontu wystrzelonych łusek ma duże znaczenie dla materialnej strony prowadzenia wojny (brak surowców).

156.

Zaopatrywanie
w materiał
specjalny: pan-
cerny, saper-
ski i łączności.

Materiał pancerny i samochodowy, to jest: wozy, zespoły, części wymienne, surowce i narzędzia, otrzymuje samodzielna kompania czołgów z parku broni pancernych.

Uzupełnienie materiału pancernego i samochodowego następuje na zapotrzebowanie, które okresowo lub doraźnie składa dowódca kompanii czołgów (zestawia dowódca plutonu techniczno-gospodarczego).

Materiał ten dowozi się zasadniczo własnymi środkami kompanii.

Pluton czołgów ma na wozie patrolu reperacyjnego t. zw. „zestaw nr 2“, tj. części wymienne i surowce do naprawy czołgów.

Prócz tego w przyczepce patrolu reperacyjnego znajduje się niewielki zapas materiałów pędnych, smarów i amunicji.

Każdy czołg ma swój „zestaw nr 1“, tj. narzędzia, materiał i drobne części wymienne.

Sprzęt uzbrojenia, saperski i łączności, wysłany z odnośnych zakładów armii, otrzymuje kompania czołgów na stacji zaopatrywania; materiał ten samodzielna kompania dowozi ze stacji zaopatrzenia własnymi środkami.

Materiał ten otrzymuje kompania na każdorazowe zapotrzebowanie skierowane drogą służbową do dowódcy armii.

Szybka i odpowiednia naprawa sprzętu pancernego, uzbrojenia i sprzętu łączności (radio) oraz sprawna i szybka ewakuacja uszkodzonego sprzętu, a zwłaszcza czołgów, jest podstawowym warunkiem utrzymania wysokich stanów bojowych i gotowości bojowej jednostek czołgów.

Naprawa i ewakuacja czołgów na polu walki napotyka przeważnie duże trudności, jak: ogień nieprzyjacielski, teren, brak środków, pośpiech. Dlatego też organizacja napraw i ewakuacji w jednostkach czołgów musi być szczegółowo przemyślana i podana do wiadomości zainteresowanych, a wykonywanie tych czynności muszą stale kontrolować dowódcy jednostek bojowych i organa napraw i ewakuacji, aby niezwłocznie dostosować organizację napraw do zmieniającego się zazwyczaj szybko położenia bojowego.

157.

Naprawa
i ewakuacja
sprzętu pan-
cernego sa-
mochodowego
oraz uzbro-
jenia.

Organizacja napraw czołgów (samochodów, motocykli) w samodzielnej kompanii czołgów rozpoznawczych przedstawia się następująco:

Szczegół organu, na którym się naprawia dany wóz silnikowy, zależy od rodzaju uszkodzenia (potrzebnych części wymiennych i narzędzi) oraz potrzebnego czasu naprawy.

Każde niedomaganie lub uszkodzenie czołga rozpoznaje najpierw załoga czołga i jeżeli stwierdzone niedomaganie można usunąć środkami załogi, załoga przystępuje do pracy.

O konieczności naprawy przekraczającej możliwości załogi, załoga melduje dowódcy plutonu lub dowódcy patrolu reperacyjnego (wyjątkowo dowódcy plutonu techniczno-gospodarczego).

Z drugiej strony patrol reperacyjny ma obowiązek nawet bez wezwania pomocy dotrzeć do zauważonego uszkodzonego w czasie walki czołga, jeśli tylko położenie bojowe na to pozwala.

Dowódca patrolu reperacyjnego zbadawszy uszkodzenie rozstrzyga, czy czołg można naprawić na miejscu środkami patrolu reperacyjnego, czy też trzeba go przekazać do naprawy do plutonu technicznego (warsztatu).

Jeśli patrol reperacyjny przystępuje do naprawy czołga na polu walki, załoga pomaga mu w pracy.

Dowódca plutonu techniczno-gospodarczego, po stwierdzeniu rodzaju uszkodzenia czołga (samochodu, motocykla), postanawia, czy czołg ma być naprawiony w warsztacie kompanii, czy też należy go ewakuować do parku broni pancernych.

Decyzję swą opiera na: obliczeniu czasu naprawy, potrzebnych częściach lub zespołach, położeniu bojowym oraz ogólnej ilości czasu pracy po-

trzebnej do wykonania napraw innego sprzętu będącego w naprawie w plutonie techniczno - gospodarczym.

W warsztacie polowym kompanii czołgów rozpoznawczych można dorabiać niektóre drobne części sprzętu silnikowego z zapasu surowca, który ma pluton techniczno - gospodarczy.

Drobne uszkodzenia i niedomagania broni usuwa rusznikarz kompanii. Poważniejsze naprawy sprzętu uzbrojenia i wymianę przeprowadzają warsztaty uzbrojenia armii.

Odkazanie chemiczne sprzętu pancernego i samochodowego samodzielna kompania czołgów rozpoznawczych przeprowadza zasadniczo własnymi środkami.

Sposób ewakuacji uszkodzonego sprzętu w marszu podaje rozdział „Marsz — ubezpieczony i podróżny“.

Organizacja ewakuacji własnego uszkodzonego sprzętu pancernego i samochodowego z pola walki przedstawia się na ogół następująco.

Uszkodzony czołg ze strefy skutecznego ognia karabinów maszynowych nieprzyjaciela wyholują zazwyczaj inne czołgi plutonu (kompanii), przekazując go w miejscu zakrytym patrolowi reperacyjnemu lub drużynie technicznej kompanii czołgów.

W marszu jednak zasadniczo, a w czasie walki, o ile teren i położenie na to pozwalają, ewakuację uszkodzonych czołgów powinny się zajmować przede wszystkim organa ewakuacyjne plutonu techniczno - gospodarczego, aby nie uszczuplać stanów bojowych plutonów czołgów.

158.
Ewakuacja
sprzętu
własnego.

W czasie walki patrole reperacyjne wyholowują czołgi nie dające się naprawić środkami patrolu reperacyjnego lub wymagające naprawy dłuższej ponad godzinę do wysuniętych organów ewakuacyjnych plutonu techniczno - gospodarczego, które z kolei holują uszkodzony sprzęt do miejsca postoju plutonu techniczno - gospodarczego (warsztat) kompanii czołgów.

Pluton techniczny ma samochody do przewożenia czołgów T. K. Samochód ciężarowy 2-tonowy zdolny jest wyholować czołg T. K. po drodze bitej.

Sprzęt, nie nadający się do naprawy w warsztacie plutonu techniczno - gospodarczego kompanii, ewakuuje się do parku (lub czołówki) broni pancernych zasadniczo środkami armii. W tym celu dowódca kompanii czołgów lub dowódca plutonu techniczno - gospodarczego przesyła drogą służbową odpowiednie meldunki do komendanta parku broni pancernych, podając: ilość uszkodzonego sprzętu, ogólnie rodzaj uszkodzenia, miejsce zdeponowania uszkodzonego sprzętu.

Załoga uszkodzonego sprzętu pozostaje stale przy swoich wozach do czasu ukończenia naprawy (aż do warsztatu plutonu techniczno - gospodarczego kompanii czołgów), pomagając w naprawie swego wozu.

Natomiast, jeśli czołg (samochód, ciągnik) odchodzi do naprawy poza kompanię (do parku broni pancernej, wówczas załoga wraca do swojej kompanii bez sprzętu i wchodzi w skład załóg zapasowych.

Uzbrojenie i amunicja uszkodzonego czołga pozostaje w plutonie techniczno - gospodarczym kompanii,

Ewakuacja zdobycznego sprzętu pancernego i samochodowego, armat itp., należy zasadniczo do wielkiej jednostki i armii. Wyjątkowo, jeśli położenie bojowe na to pozwala, można użyć części czołgów do wyholowania pozostawionego przez własne oddziały lub nieprzyjacielski, najbliższego sprzętu pancernego lub samochodowego, jednak tylko ze strefy skutecznego ognia nieprzyjacielskiego do punktów ewakuacyjnych wyższego szczebla.

Czołgi rozpoznawcze typu T. K. — T. K. S. mają jednak niewielką siłę holowniczą.

Użycie środków ewakuacyjnych kompanii do tego celu może nastąpić jedynie na rozkaz dowódcy dysponującego kompanią czołgów rozpoznawczych.

Własny uszkodzony lub unieruchomiony (ugrzęźnięcie) sprzęt pancerny należy zniszczyć jedynie w tym wypadku, gdy czołg (samochód) przy pomocy posiadanych środków nie da się uruchomić ani wyholować, a położenie bojowe bez żadnej wątpliwości wskazuje na to, że czołg dostanie się w ręce nieprzyjaciela, a nieprzyjaciół będzie miał dość czasu, aby naprawić lub wyholować uszkodzony czołg (samochód).

O konieczności zniszczenia własnego czołga (samochodu, motocykla) rozstrzyga zasadniczo oficer (najmniej dowódca plutonu).

Wozy silnikowe niszczy się najprędzej przez podpalenie zbiorników paliwa lub wysadzenie przy pomocy materiałów wybuchowych.

Przed zniszczeniem wozu należy w miarę możliwości zabrać uzbrojenie, amunicję radiostację itp. ważne części.

159.

Ewakuacja
sprzętu pan-
cernego zdo-
byczego.

160.

Niszczenie
sprzętu pan-
cernego i sa-
mochodowego.

W wypadku niszczenia zdobytecznego sprzętu pancernego i samochodowego na polu walki obowiązują te same zasady.

161.
Ewakuacja
jeńców.

Oddziały czołgów zasadniczo nie mają możliwości ewakuacji lub eskortowania jeńców, stąd też wziętych do niewoli żołnierzy nieprzyjacielskich przekazują zaraz na polu walki jednostkom pieszym lub konnym (zmotoryzowanym).

162.
Podział
i ugrupowanie
taborów.

Podział i miejsce taboru kompanii czołgów są podane w rozdziałach „Marsze: podróży i ubezpieczony” oraz „Postoje: podróży i ubezpieczony”.

Natomiast w czasie walki ugrupowanie taborów na ogół przedstawia się następująco.

Ze względu na szybkość środków transportowych tabor kompanii czołgów można pozostawić dość daleko w tyle, aby móc na czas podwieźć potrzebne plutonom walczącym materiały, strawę itd.

Kuchnia polowa kompanii czołgów pozostaje zasadniczo przy taborze (miejscu postoju plutonu techniczno - gospodarczego). Otrzymując zadanie bojowe kompania zabiera ze sobą środki łączności, sekcję pioniersko - gazową, patrol sanitarny; inne środki, jak wóz amunicyjny, materiały pędne, dowódca kompanii zabiera w miarę potrzeby. Wydzielonym czasowo plutonom czołgów dowódca kompanii czołgów przydziela w miarę potrzeby dodatkowe środki zaopatrzenia i napraw.

Pluton techniczno - gospodarczy wybiera na miejsca postoju obszary, które:

— dają możliwość spokojnej i względnie bezpiecznej pracy w warsztacie polowym,

— dają możliwość łatwego i szybkiego zaopatrywania i ewakuacji jednostek walczących (dobre drogi).

Miejsce to może się znajdować o kilka — kilkanaście kilometrów od linii bojowej.

Dowódca plutonu techniczno-gospodarczego wysuwa w miarę potrzeby w kierunku czoła niezbędne składniki napraw, zaopatrywania i ewakuacji w postaci wydzielonych patroli technicznych o zmiennym składzie lub organizuje wysunięte punkty zaopatrywania i napraw.

Opiekę lekarską zapewnia lekarz jednostki, do której jest przydzielona kompania czołgów rozpoznawczych.

Rannych na polu walki przekazują jednostki czołgów zasadniczo współdziałającym lub napotkanym oddziałom broni pieszych lub konnych; w wypadkach wypadkach mogą ewakuować swych rannych do najbliższych punktów opatrunkowych piechoty.

Puste samochody kompanii czołgów np. wysyłane po żywność lub amunicję powinny być wykorzystane do ewakuacji rannych z pola walki.

Do ewakuacji chorych i rannych dowódca kompanii dysponuje patrolem sanitarnym i samochodem sanitarnym.

Odkażanie chemiczne żołnierzy kompanii czołgów zapewnić musi dowódca wielkiej jednostki, dysponujący czołgami.

Dla utrzymania pełnej wartości bojowej i jak najwyższych stanów liczebnych załóg czołgów każdy dowódca musi zwracać stale uwagę na warunki pracy załóg, aby usuwać przyczyny powodujące zły stan zdrowia i zmęczenie załóg, jak np.:

163.
Ewakuacja
rannych
i opieka
lekarska.

- a) unikanie zatrucia spalinami (dym materiałów pędnych i prochu), przewietrzanie czołgów w czasie marszu, wychylanie się załogi na zewnątrz czołga, wychodzenie z czołgów przy każdym zatrzymaniu się w marszu, nakładanie masek przeciwgazowych, zaopatrzenie załóg w odpowiednie leki itd.),
- b) zwiększanie odległości między wozami dla uniknięcia jazdy w kurzu, wybór dróg bez kurzu, zaopatrzenie załóg w odpowiednie okulary i rękawice,
- c) częste zastrzymania w czasie marszów w ziemi,
- d) ulgi w ubiorze załóg czołgów w dni upalne,
- e) zapewnienie wystarczających odpoczynków załogom czołgów.

164.

Zaopatrzenie,
naprawy
i ewakuacja
szwadronu
czołgów rozpoznawczych.

Zaopatrzenie, naprawy i ewakuację oraz opiekę sanitarną szwadronowi czołgów rozpoznawczych, wchodzącemu w skład dywizjonu pancernego, zapewnia dowódca dywizjonu pancernego.

Wszelkie zapotrzebowania materiałowe dowódcy szwadronu czołgów skierowuje do dowódcy dywizjonu pancernego.

Plutony czołgów mają swoje patrole reperacyjne podobnie jak w kompanii czołgów rozpoznawczych.

Na osi działania szwadronu czołgów rozpoznawczych dowódca dywizjonu pancernego organizuje zaopatrywanie, naprawy i ewakuację środkami plutonu techniczno - gospodarczego dywizjonu pancernego.

Szwadron ma swoją kuchnię i wozy gospodarcze; plutony czołgów mogą otrzymywać kociołki do gotowania lub termosy.

Gdy szwadron czołgów rozpoznawczych działa poza dywizjonem, wówczas zależnie od zadania dowódca dywizjonu przydziela mu czasowo odpowiednie organa zaopatrzenia, napraw i ewakuacji w postaci wydzielonego patrolu technicznego.

Pluton czołgów rozpoznawczych, działający czasowo samodzielnie poza szwadronem czołgów, otrzymuje w miarę potrzeby dodatkowe środki zaopatrzenia i napraw od dowódcy dywizjonu pancernego.

Pluton czołgów przydzielony czasowo do jednostki zmotoryzowanej może wyjątkowo otrzymywać od tej jednostki materiały pędne, żywność i amunicję.

Żywność i amunicję powinien pluton czołgów otrzymywać również od jednostki konnej, jeśli został do tej jednostki przydzielony na czas ponad jedną dobę.

ZAOPATRYWANIE, NAPRAWA I EWAKUACJA W RÓŻNYCH WARUNKACH BOJOWYCH.

Obowiązkiem dowódcy w czasie odpoczynków jest zapewnienie organom zaopatrywania i napraw bezpieczeństwa przeciwlotniczego oraz danie im jak najdogodniejszych warunków pracy. Miejsce postoju plutonu techniczno-gospodarczego powinno być tak wybrane, żeby dawało dogodny i najkrótszy dojazd do miejsc zakwaterowania kompanii czołgów, jak również zapewniało dogodną komunikację z organami zaopatrywania i napraw wyższego szczebla (dywizji, armii).

Do obowiązków dowódcy plutonu techniczno-gospodarczego należy odpowiednie rozmieszczenie i zamaskowanie sprzętu, warsztatu i magazynów,

165.
Postój
podróżny
i odpoczynek.

przy czym należy zapewnić pracę w nocy przy oświetleniu sztucznym, zasłaniając światło od obserwacji lotniczej.

166.
Postój
ubezpieczony.

Na postoju ubezpieczonym obowiązkiem dowódcy jest zapewnienie plutonowi technicznemu bezpieczeństwa przed nieprzyjacielem naziemnym i powietrznym.

Poza tym — jak na postoju podróжным, przy czym względ na niebezpieczeństwo zaskoczenia nie pozwoli często na zapewnienie organom zaopatrywania i napraw tak dogodnych warunków pracy, jak na postoju podróжным.

Bezpieczeństwo plutonu techniczno - gospodarczego na postoju ubezpieczonym powinno zapewnić już samo ugrupowanie kompanii czołgów lub innych rodzajów broni.

167.
Postój na
polu walki.

Miejsce postoju plutonu techniczno - gospodarczego po odejściu czołgów do walki (na stanowiska wyjściowe) powinno być tak wybrane, aby dawało możliwość bezpiecznej i spokojnej pracy przy naprawie uszkodzonego sprzętu, zabezpieczając przynajmniej przed niespodziewanym wtargnięciem broni pancernej, oddziałów zmotoryzowanych i kawalerii nieprzyjaciela.

Zabezpieczenie przed działaniem nieprzyjaciela naziemnego zapewniać powinno już samo ugrupowanie własnych oddziałów; w razie braku stałego i dostatecznie silnego frontu należy umieszczać pluton techniczno - gospodarczy pod osłoną odwodów wielkiej jednostki lub zwrócić się do dowódcy dysponującego czołgami o przydział osobnego oddziału, dla ubezpieczenia organów zaopatrywania i napraw kompanii czołgów.

Zabezpieczenie przed nalotem lotnictwa nieprzyjacielskiego również powinna zapewniać broń przeciwlotnicza broni głównych. Karabinów maszynowych czołgów można użyć do osłony organów zaopatrzenia jedynie w tym wypadku, gdy pluton techniczno-gospodarczy stoi razem z kompanią czołgów.

Wyjątkowo do czynnej obrony przeciwlotniczej plutonu techniczno-gospodarczego można użyć karabinów maszynowych naprawianych czołgów.

W wypadkach, kiedy pluton techniczno-gospodarczy nie jest dostatecznie ubezpieczony przez broń główną, dowódca plutonu techniczno-gospodarczego powinien sobie zapewnić niezbędne bezpieczeństwo własnymi środkami.

W tym celu należy wystawić posterunki obserwacyjno-alarmowe oraz zapewnić środki łączności i alarmu.

Do zwalczania nieprzyjaciela, który bezpośrednio zagraża plutonowi techniczno-gospodarczemu, można użyć również broni naprawianych czołgów.

Dowódcy organów zaopatrywania i napraw pamiętać muszą o zamaskowaniu taboru i naprawianego sprzętu, wykorzystując podwórza, ogrody, szopy, garaże itd.

W marszu podróжным dowódca samodzielnej kompanii czołgów musi brać zawsze pod uwagę zapewnienie obrony przeciwlotniczej dla plutonu techniczno-gospodarczego.

Zresztą — jak w § 44 i 95.

— Jak w marszu podróжным, przy czym dowódca kompanii musi zapewnić plutonowi techniczno-gospodarczemu bezpieczeństwo przed nieprzyjacielem naziemnym przez odpowiednie umieszczenie

168.

Marsz
podróżny.

169.

Marsz
ubezpieczony.

go w kolumnie wielkiej jednostki, a w wyjątkowych wypadkach przez przydział czołgów do osłony rzutu taborowego.

Dla plutonów czołgów wydzielonych czasowo do oddziałów ubezpieczających broni głównych (strazy przedniej, bocznej lub tylnej) dowódca kompanii przydziela w miarę potrzeby dodatkowe środki ewakuacji, napraw i zaopatrywania plutonu techniczno-gospodarczego.

170.   Gdy kompania czołgów rozpoznawczych bierze
Rozpoznanie. udział w rozpoznaniu w składzie oddziału rozpoznawczego broni głównych lub też samodzielnie, zachodzi często potrzeba zabrania dodatkowego składnika zaopatrywania i ewakuacji poza patrolami reperacyjnymi plutonów czołgów.

Składnik ten, w postaci wydzielonego patrolu technicznego, w jak najniezbędniejszym składzie wydziela dowódca plutonu techniczno-gospodarczego na rozkaz dowódcy kompanii czołgów.

Bezpieczeństwo wydzielonego patrolu technicznego zapewnia dowódca oddziału rozpoznawczego przede wszystkim przez odpowiednie ugrupowanie w kolumnie.

Pluton czołgów rozpoznawczych występujący w oddziale rozpoznawczym poza kompanią, otrzymuje w razie potrzeby dodatkowe środki zaopatrywania i napraw od swego dowódcy kompanii czołgów.

Do zadań wydzielonego patrolu technicznego w rozpoznaniu należy jak najszybsza naprawa uszkodzonego sprzętu oraz wyholowanie sprzętu własnego w razie niemożności naprawy w jak najkrótszym czasie.

Prócz tego wydzielony patrol techniczny powinien mieć zapas paliwa i smarów, a w koniecznych wypadkach również wody do chłodnic.

Gdy pluton lub kompania czołgów rozpoznawczych uczestniczą w pościgu w składzie oddziałów pościgowych broni głównych lub samodzielnie, trzeba im zapewnić przede wszystkim zaopatrzenie w materiały pędne.

Sprawę napraw należy traktować podobnie jak w rozpoznaniu.

W działaniach pościgowych nie należy wysuwać zbyt do przodu organów zaopatrywania i napraw ze względu na łatwość zaskoczenia ich z boku przez wycofujące się innymi drogami oddziały nieprzyjacielskie.

O zmierzchu powinien wydzielony patrol techniczny znaleźć się razem z kompanią (plutonem) czołgów, biorącą udział w pościgu.

Ewakuację zdobycznego sprzętu organizuje dowódca oddziału pościgowego, przy czym wydzielonego patrolu technicznego zasadniczo nie należy używać do ewakuacji zdobycznego sprzętu.

Walki opóźniające stwarzają najtrudniejsze warunki dla pracy organów zaopatrywania i napraw, dlatego też organizacja ewakuacji naprawy i zaopatrywania musi być bardzo starannie przemyślana, przygotowana i podana do wiadomości oddziałów.

Od organów zaopatrywania i napraw (pluton techniczno-gospodarczy, wydzielony patrol techniczny, patrole reperacyjne) walki te wymagają

171.
Pościg.

172.
Walki
opóźniające.

często dużej odwagi, ofiarności i sprawności technicznej.

Do oddziału czołgów uczestniczącego w walkach opóźniających należy przydzielać przede wszystkim dostateczną ilość środków ewakuacji, aby wyholowywanie uszkodzonego sprzętu własnego (przede wszystkim czołgów) mogło się odbywać sprawnie i w porę.

Następnie trzeba zapewnić oddziałowi opóźniającemu zaopatrzenie w materiały pędne, a często i wodę do chłodnic.

Dowódca organu ewakuacyjno - zaopatrzeniowego (np. plutonu techniczno-gospodarczego o zmniejszonym składzie) musi mieć na uwadze niebezpieczeństwo zaskoczenia go przez nieprzyjaciela w czasie pracy lub marszu.

Dowódca plutonu techniczno - gospodarczego (wydzielonego patrolu technicznego) organizuje kolejne punkty ewakuacyjne dla sprzętu; punkty te przesuwają się ku tyłowi w miarę zbliżania się nieprzyjaciela.

Punkty ewakuacyjne należy organizować w miejscach łatwych do odszukania; z drugiej strony muszą one być o ile możliwości zabezpieczone przed wtargnięciem nieprzyjacielskiej broni pancernej (za rzeką, za bagnem, w lesie, w miastach itd.), aby dać możliwość wykonania doraźnej naprawy uszkodzonego sprzętu.

Uszkodzone czołgi należy wyholowywać z linii bojowej do pierwszego punktu ewakuacyjnego, zasadniczo przy pomocy innych czołgów plutonów (kompanii).

Dowódca organu ewakuacyjno - zaopatrzeniowego musi się znajdować w takim punkcie, skąd może

obserwować działanie własnych czołgów i nawiązać szybko łączność z punktem ewakuacyjnym, aby w razie potrzeby mógł przy pomocy znaku lub gońca skierować jak najszybciej pomoc czołgom uszkodzonym.

Niska temperatura zmusza do zaopatrzenia wozów silnikowych w specjalne płyny do chłodnic, zabezpieczające wodę przed zamarzaniem.

173.

Zaopatrzenie
i naprawy
w szczególnych
warunkach.

28774

CHARAKTERYSTYKA TECHNICZNO - TAKTYCZNA SPRZĘTU KOMPANII CZOŁGÓW ROZPOZNAWCZYCH.

Rodzaj sprzętu	Waga ton	Uzbrojenie	Ilość amunicji sztuk	Szybkość naj- większa w dzień		Zapasy paliwa	Zasieg w km. po drodze bitel	Zasieg w terenie	Przekraczalność				Uwagi
				drogi bitel km/godz.	teren i drogi polne				Rowy cm.	Woda cm.	Śnieg cm.	Pochyłość stopni	
Czołg rozpo- znawczy T.K.	2430	1 ckm.	1920	40	20	61	*) 120	*) 60	80	50	30	35°	*) Bez uzu- pełnienia materiałów pędnych
Czołg rozpo- znawczy T. K. S.	2650	1 ckm.	1920	45	20	68	120	80	80	50	30	35°	
Samochód ciężarowy Fiat 621	**) 2765			35		65		130		60		jak na dro- gach bitych	**) Waga wraz z prze- wozowym czółgiem: 5500 kg.
Motocykl „C. W.S.-M.111” (lub „Sokół 1000”) z przyczepką	375			85		20	180			20		spotykane na drogach bitych	
Samochód P.Fiat 508-III „Łazik”	805			45		30	200			30		”	”

CBW
Wpływ nr 32ª rok 46.
nr 536
nr 536

BIBLIOTEKA

ASG

NAUKOWA

A / 1071